

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

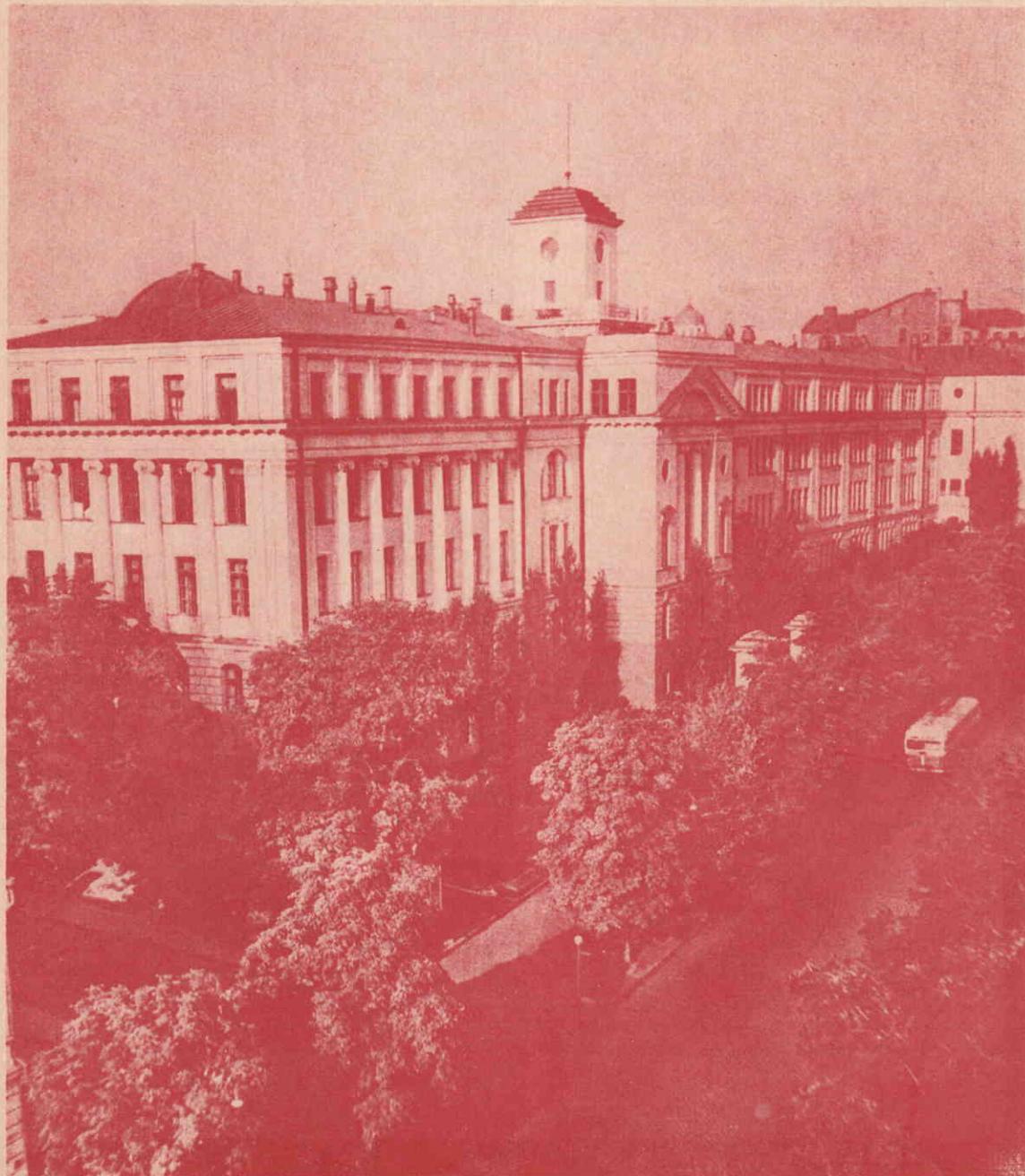
• NOWI DNI •

У НІ ВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНІЙ МІСЯЧНИК

РІК VI.

ЛЮТИЙ — 1955 — FEBRUARY

Ч. 61

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олександров Борис — Поезії	1
Коваленко Людмила — Без імен, оповідання	3
Василева О. І. — Календар, оповідання	4
Проф. Чапленко Василь — Гордий син зневаженого народу	5
Чуб Дмитро — Півгодини в А. Любченка, спогад ..	8
Любченко Аркадій — Його таємниця, спогади про М. Хвильового	9
Волиняв П. — З-їй З'їзд Спілки рад. письменників України	10
Чорнобицька Г. — Кришталний іней..., поезія	12
Проф. Сластененко Є. — Зоогеографічний огляд басейну Чорного моря	14
Сосюра Володимир — Із збірки "В саду батьківщини", поезії	17
Проф., д-р Міллера — Деякі моменти з історії Криму	19
Проф., д-р Міллера — Деякі моменти з історії Криму	22
Сосновський М. — На фронтах "холодної війни"	21
Ревуцький В. — Микола Фоменко	24
Гординська-Каранович Д. — Микола Фоменко, композитор	25
Богданович Ю. — Твін Сіті та його українці	27
Ілюстрації. Нотатки. Оголошення.	

На першій сторінці обкладинки: Україна. Київ. Академія Наук.

В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Проф. Ю. Шерех — Загублений ключ (О. Гончар, щоб світися вогник, О. Корнійчук, Крила).	
Олеся Гончар — Щоб світися вогник, повість.	

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Яворський С., Сідней, Австралія	4
Грушецький Дм., Міннеаполіс, США	4
Завицький Роман, Честер, Па., США	5

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник. Видає в-во "Нові Дні", головний редактор — Петро Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.00, піврічна: \$ 1.75.
США — річна: \$3.50 американських, піврічна: \$2.00 американських

ЗМІНА АДРЕСИ: 10 центів (можна канадськими поштовими марками).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
Box 452, Term. "A"
Toronto. Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

A. Bondarenko, 123 Notting Hill Gate, London, W. 11.
England

Передплата в Англії: річна — 1½ фунта.

S. KRYWOLAP
Box 1586 M
G. P. O. ADELAIDE
South Australia

Передплата в Австралії: річна 1½ фунти.

В Аргентині: "Peremoha"
25 de Mayo 479 (26)
Buenos Aires,
Argentina.

Передплата в Аргентині: річна — 25 пезів,
піврічна — 15 пезів.

"Nowi Dni", a Ukrainian Monthly. Editor: Petro Wolyniak.

Address: Nowi Dni, Box 452, Term "A", Toronto, Ont., Canada

Стрілецька Марта, Монреаль, Канада	3
Бульбенко Ф., Вашингтон, США	1
Маланчук Р., Торонто	1
Шавлач Ол., Трентон, Н. Дж., США	1
Лисенко Іван, Торонто	1
Бойко Федір, Торонто	1
Мельник Мар'яна, Сан Франциско, США	1
Николенко Д., Чельсія, Мас., США	1
Каницька Ольга, Денвер, Колорадо, США	1
Енгель Адам, Річмонд Гіл, Н. Й., США	1
Химич Микола, Філадельфія, США	1
Шумук Іван, Альберні, Б. К., Канада	1
Колоскова Ірина, Бостон, Масс., США	1
Даниленко Іван, Торонто	1
Гай-Головко Ол., Вінніпег, Канада	1
Радкевич Оксана, Торонто	1
Михайлова Анна, Перт Амбой, Н. Дж., США	1
о. прот. П. Фалько, Мільвокі, Н. Дж., США	1
Стахова Євдокія, Вінніпег, Канада	1
Удовиченко М., Чікаго, США	1
Чуб Дмитро, Ньюпорт, Австралія	1
Шаблій Микола, Чікаго, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Котик Христина, Балтімора, Мд., США	3.00
Михайлова Анна, Перт Амбой, Н. Дж., США	3.00
Лісківська Олена, Детройт, США	2.30
Боб'як Р., Віндзор, Онт., Канада	2.00
Роговська Л., Монреаль, Канада	2.00
Дорковський Любомир, Торонто	2.00
Любач Володимир, Торонто	2.00
Микитинський Іван, Торонто	2.00
п. В. К., Торонто	2.00
Гусин Левко	2.00
Гриньків З., Торонто	2.00
Курдидик Е., Торонто	2.00
Мельник Мар'яна, Сан Франциско, США	2.00
Белендюк М., Асторія, Н. Й., США	1.65
Пирожинський С., Бруклін, США	1.50
Берегулька А., Бостон, Мас., США	1.50
Подвірняк М., Вінніпег, Канада	1.00
Швець А., Вава, Онт., Канада	1.00
Романко Микола, Торонто	1.00
Кулинек Ольга, Честер, Па., США	1.00
Євтушка Володимир, Ошава, Онт., Канада	1.00
Петровський М., Оттава, Канада	1.00
Менжега М., Міннеаполіс, США	0.50

Сердечно дякуємо всім поширювачам журналу та жертводавцям на розбудову. Як видно зі списків, найбільше відгукуються на наші прохання помочти в розбудові журналу США та східня Канада на чолі з Торонтом. Хоч треба признати, що намічається деякий злам і в центральній та західній Канаді.

Читачу, приднай же й ти хоч одного передплатника! То цілком можливе — треба тільки хотіти. Скільки ще є наших людей, що не мають у хаті жодного часопису й жодної книжки! Присоромте таку людину, повірте, що матимете добрі наслідки. Не хоче "Нових Днів", Бог з ним! Умовте його на якусь газету хоч, хай не блукає по світі неприкаянною істотою! Та ж живемо в другій половині двадцятого століття!

Л. ЛУНСЬКИЙ ОКУЛІСТ

Екзамінуємо очі, добираємо окуляри на різні недомагання очей, нервовість і болі голови.

Говоримо по-українськи
470 College St. — WA 1-3924

Б. Олександрів. Портрет Гліба Радченка.

**

Де ж знайти нам за Тебе крашу,
Серцем, повним Тобою вщерь?

Є. Маланюк

Далека Ти, далека, овіяна грозою,
За синіми лісами, за горами у млі.
Ось так проходять роки нечутною стопою
І кожен рік — утому карбув на чолі...
Далека Ти, далека... А все ж — і досі сниться,
І манить за собою Твоя рапманна тінь.
Бо тут — лише каміння, а там — ясна пшениця
І небо — неозора і mrйна голубінь...
А думка, думка шепче: Тут готика й барокко,
Собори і музеї, і скарби давнини!
Я знаю. Тільки все це мое не тішить око,
Бо серце — ой, ти серце! — летіло б з чужини!
Далека Ти, далека, овіяна грозою,
За синіми лісами, за горами у млі.
Ось так проходять роки нечутною стопою
І кожен рік — утому карбув на чолі...

Австрія, 1947.

**

В морок ночі вривалися дужі потвори
І в закурені далі летіли — на скон.
Ми відходили.. Дихали кров'ю простори
І стелили сніжинками темний перон...
І здавалося: плакали чорні колеса,
І кресали рубінові блиски до віч.
Вилітали з-за обрію димні експреси
І пекельними зміями рвалися в ніч...

А ті очі глибокі, мов сині озерця,
Все питалися: Ждати? З яких же доріг?
І той погляд печаллю пропік мені серце,
Наче іскорки-слози, що впали на сніг.
І тепер — надаремне з малого віконця
Твої думи, мов птиці, за гори, за ліс...
Бо дороги мої — ніби хашці без сонця,
Ніби очі погаслі — без сяйва, без сліз...

1946.

ЗАЛИШЕНА

Марно, залишена, гаряче молишся,
Руки трепетячі звела над загравою.
— От і добилися... І доборолися —
Все заливає червоную лавою...
Все огортає димами, як вовною,
Вечір тривожний клубиться примарами.
— І притінила рукою безкровною
Очі старечі, налиті пожарами...
Матінко! Образе горя народнього!
Он над тобою вже круки багряні!..
— От і діждалися гніву Господнього,
Лютого дня, що в Святому Писанії..
Вдарило, блиснуло, зойкнуло крицею,
Щось по яругах луною розкочене.
Впала у жито підбитою птицею,
В жито некошене, жито столочене...
Гаснула далеч, на зорі покришена,
Небо вечірне убралося хмарами.
Так і пригадую: в полі залишена,
В житі рудому, одна, між пожарами...

1954.

**

Це буде так: вечірні тихі луки...
А вдалені — зелені хвилі, порт.
Ось: припадуть до клавіш білі руки
І продзвенить розпуккою акорд...
Це буде — біль. Закуті громовиці,
Пекучий жар у холоді пітьми.
І пролетять над морем чорні птиці,
Далечину мережачи крильми...
Це буде — жаль. Привабна тайна мрії.
Я не зірву повік її тенет!
Ось: піднялися, мов крила, темні вії —
І на стіні — знайомий силует.

1947.

**

Чи кохаю? — нераз ти питала мене,
Чи пісень моїх жар не хвилева зірниця,
Що примарливо в небі на мить спалахне,
Одинокому серцю часами присниться?
Я не знав того сам. Але вірив тобі,
Серед лиха і бур бачив сонце химерне.
Та не вернеться знову літа голубі,
Пережитого доля ніколи не верне...
Вже казки молоді я давно занехав,
Груди туга пройма, криє смуток довчасний...
Може й справді тебе я повік не кохав,
А кохав у тобі тільки вимисел власний?

Темно, хмуро кругом. І снаги — не знайти,
Не прийдеш, як колись, молода, довгожданна..
Ходить туга в садах, обриває листи,
Вісів томою осені далеч туманна...

1945.

**

Te, що мусіло статися — сталося,
І зневіри слізоза не пече.
Тільки давне на мить одівалось
У душі боляче-боляче..

Так, радій, що не сталося гірше,
Що невипитий келих — розбивсь.
Я навчився мережити вірші,
Але жити, на жаль, не навчивсь.

I не треба. Повір же: не треба!
Не шукаї до щодення ключів.
Бо незбагнута синява неба
Наймудріша з усіх мудрошів.

Вже не плаче невтішene серце
І вогонь, що горів — дорога.
Тільки спомин — як тихе озерце,
У якому відбилась зоря..

1950.

БЕЗ НАЗВИ

Дарма минуле думкою тривожу,
Бо може в день, коли тебе знайду,
Коли прийти до тебе знову зможу —
Я не приду — прости — я не приду..

Для мене ти — як легіт вітровія.
Для мене ти — як пісня на лану.
Тож краще будь і далі тільки мрія,
Яку я ніс крізь сіру чужину..

У люті дні — не нашими шляхами
Гонила нас життєва суета.
I десять літ — як темінь поміж нами,
I я не той — i, мабуть, ти не та...

То будь же ти у серці яснодзвінна,
Яку згубив, якої не знайду.
Прости мені, далека, незамінна,
Прости мені.. якщо я не приду...

1953.

КОЛИСКОВА*)

Спи, мій малесенький, спи.
Ниви окутані сном.
Срібною стежкою,
Ніби мережкою,
Місяць пливе за вікном..

Десь за морями — земля,
Житом засіяний лан.
Стелиться хвилями,
Долами, схилами,
Легкий ранковий туман..

Там небосхили ясні —
Неба і золота гра..
Плинуть між кручами
Цвітом квітучими
Води Славути-Дніпра..

Тільки — в неволі той край,
Щастя не бачене там.

Люди засмучені,
Рідні розлучені —
Виростеш — знатимеш сам.
Виростеш, хлопчику мій,
Сміливий будеш звитяг.
Меч нержавіючий,
В сонці ясніючий,
Вгору підіймеш, як стяг.
Будуть дороги в диму,
В крику тікаючих зграй,
Поки з безбожої
Сили ворожої
Звільнимо батьківський край!
Спи ж, маленя, засинай..
Поки ще квола рука —
Хай кароокому
В світі жорстокому
Буде дорога легка!

1954.

*) Музику до цього твору написав композитор Григорій Китастий.

Борис Олександров нар. 1921 р. на Правобережній Україні в родині службовця. Вчився на філологічному факультеті Київського Педагогічного Інституту. Літературні спроби почав ще з шкільної лави. 1938 р. надрукував у обласній газеті перший вірш, присвячений Шевченкові. В час війни коротко вчителював та працював у ділянці журналістики. З 1944 р. — на еміграції (Краків, Бреслав, Катовиці, Прага, Зальцбург). У Зальцбурзі був редактором газет “Наш шлях”, “Промінь” та співредактором журналу “Літаври”. 1946 р. видав збірку лірики “Мої дні”, не зовсім рівну якістю, але назагал прихильно оцінену критикою. Ю. Шерех назвав її “намистом настроїв”, а Ю. Клен, в інсбруцькому літературному журналі “Звено”, писав: “Вірш у Олександрова такий легкий і плинний, який рідко подибуємо у молодих поетів; це співучість, яка нагадує співучість Сосюрину”. “...в поета є смак, є ґрунт для дальшої розбудови, є прекрасна співучість та органичне відчуття ритму, який пульсує в нього в крові”.

З 1948 р. Борис Олександров у Канаді (Торонто), де редактує журнал “Молода Україна” та співпрацює в багатьох українських пресових органах. Перу Б. Олександрова належить ряд гуморесок, репортажів, рецензій, літературних пародій та віршових перекладів. Підготував до друку збірку поезій “Туга за сонцем”, до якої частинно ввійдуть і публіковані на цій сторінці.

П. Вол.

УВАГА !

УВАГА !

КУПУЙТЕ ВИДАННЯ УВАН

В. Підомогильний, Місто, в оправі	\$3.00
" " без оправи	2.50
Т. Осьмачка, Із-під світу	2.50
В. Винниченко, збірник	1.00
Т. Шевченко, річник I	0.50
" " II	0.75
" " III	0.75

Тільки роздрібний продаж.

Замовляти в „Нових Днях”.

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

БЕЗ ІМЕН

Він повен динаміки й сили.

Вона — втілення ніжності і мрії.

Вона цитувала напам'ять Лесю Українку та Рильського, а він взагалі нічого не читав, хіба спортивну хроніку в "Свободі". Вона патріотично ходила на всі українські концерти, сподіваючись, що десь, якось вихопиться новий Козловський. А його коли й тривожило майбутнє української справи, то виключно в рямцях футболу: чи буде молодий Юрко Голюка так само добре забивати голі, як тепер Геник.

Їх в'язало тільки одне — автомати Горна-Гагарда, де вона різала салатки, а він розносив посуд.

Але й цього було досить. Вони покохали одне одного.

То було нелегке кохання, повне самовідданості і жертв з боку одного і другої.

Для нього найважче було висиджувати на концертах і академіях. Ще промови можна було стерпіти, бо цікаво було стежити, як промовець ганяється за тою думкою, як Шмігель за м'ячем. Піяністи теж викликали у нього пошану спритністю своїх рук, і хоч звуки не завжди видавались йому гармонійні і їх часом бувало забагато, але все ж таки видно було, що людина працює. Зате письменники і поети, що виступали з читанням своїх творів, добивали його остаточно. В голові йому зчинявся приемний, заколисуючий шум, повіки важніли, голова хилилася її на плече, і він мирно і солодко засипав.

Коли ж проکидався від оплесків, вона дивилася на нього з докором і деклямувала:

Не розуміє він! Та хіба це вперше,

Що тут мене не розуміють люди!..

Після цього він підозріло озирався навколо, боячись, щоб якийсь поет чи автор не видеклямував би її од нього.

Але й вона вкладала в кохання чимало посвячення. Їздila з ним на матчі УСК — незалежно від погоди чи настрою. Сиділа на твердих лавах, коли були лави, а частіше просто мусила стояти годинами і дивитися на поле. Й здавалося, що вона опинилася серед божевільних. Одні з них в чорно-червоних тільниках і підштанцях, ганяли по полю за м'ячем, а другі — у звичайних штанах і з краватками — свистіли, кричали, лаялись і вимахували кулаками.

Коли він звертався до неї захоплено: — Але ж і здорово стрілив! — вона омгла відповісти тільки цитатою з Лесі Українки:

Їхні шати червоніють
Наче пишна багрянища,
Наче пурпур благородний
Від крові людей невинних...

А він на це давав практичне пояснення:

— Це з ощадності. Щоб не так часто прати!..

У той день, як УСК з'їхав на друге місце в НАНОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

ціональній Лізі, настрій у нього був похоронний. Він хотів би швидше втекти кудись далеко, не бачити щасливих обличі переможців. Але почуття національної діяльності примусило його піти до пивної, де УСК підкріплював свій зламаний дух. Вона ж лишилася в авті і чекала на нього, в стосіннадцятий раз перечитуючи "Лісову пісню".

Коли він, нарешті, вийшов з пивної, вона побачила, що лояльність завела його трохи далеко. Очі йому посоловіли і навіть виглядали мрійними, кроки були непевні, і кулаки стискались і розкривалися, ніби він бачив перед собою ворога.

Проте, він сів за кермо і вони рушили. Але вона відклала "Лісову пісню" набік і пильно вдивлялась у спідометр і в дорогу попереду. І весь час командувала новим, незнайомим для нього голосом:

— Тихше, тут тільки п'ятдесят миль дозволено... Тримай далі наліво. Тут не можна повернати — однобічний шлях...

У голосі звідкілявся з'явилася крикливе нотки. Спочатку він здригався, притомнів, і міцніше стискає колесо керми... Але всемогутнє пиво, випите у великій кількості в спеку, перемагало — і вона нарешті звеліла йому звернути вбік і спинитися перед невеличким лужком.

Він покірно спинив авто, виліз з нього, дійшов до лужка, але далі вже не стало його сили: він простягнувся на землі і заснув.

Вона мовччи дивилася на нього, ніби не вірячи своїм очам. Але він справді спав, безсоромно, солідно, прихрапуючи, так, ніби її не було коло нього, так, наче б її зовсім не існувало...

Вона спробувала рятуватись своїм звичаем за Лесею Українкою. Але згодом якесь невиразне почуття ніякості і напруження виникло, потриваючи і нарешті цілком оволоділо нею. Так, ніби хтось дивився на неї, хтось підкрадався, підлязив... Щось загрожувало їм. Вона не знала що, але не мала сумніву в реальності небезпеки. Вже хотіла будити його, коли раптом зпоміж кущів oddілилися якісь невиразні постаті, і раніше, ніж вона встигла крикнути, перед нею стояли двоє. Один спокійненько потягнув до себе її торбинку, а другий нахилився до його кишені.

Не довго думаючи, вона висмикнула торбинку з рук невідомого і, розмахнувшись, вдарила нею його межі очі, і одночасно закричала:

— Де зброя?! Гей, Руфіне! Боронімось!

Від крику він сів. Коли ж побачив чужу руку коло своєї кишені, скопив її і, вивернувши, перевинув другого невідомого через себе, як непотрібну заваду, а сам метнувся до першого, що вже крутив її руки, вириваючи торбинку. Він ухопив грабіжника за поперек і кинув його туди ж, де вже лежав, стогнучи, перший. Потім скопив її за руку і бігом потягнув до авта.

Але вона упиралася. Вона не хотіла йти з поля бою. Вона ще оберталася і грозила грабіжникам кулаком. Він мусів силою втягнути її в авто, заїхав з другого боку сам і пустив мотор.

Тоді вона накинулася на нього. Не віршами і без цитат: стиснувши кулаки вона кричала на нього:

— Чого ти втік?! Чому ти не побив їх ще більше, цих грабіжників?! Цих бомів! Цих нахаб! Він

крутив мені руки, а ти пустив його живого! Шкоду, що я бодай не кинула в них каменюкою!

— Їх було двоє, — резонно відповідав він їй.
— Вони могли мати ножі... I потім я мусів думати про тебе...

Але вона не вгавала.

— Ні, ти боявся! Ти боягуз, боягуз! Ти втік од них!.. О, як він смів крутити мені руки!..

— Я не боягуз, — почав був він, але не скінчив, стурбований, що вона терпить біль. — Тобі дуже боляче?

— Ні, не боляче, він не встиг дуже здушити, як ти вже наскочив... Але як він смів!..

Він мусів прикрикнути на неї:

— Припини істерiku i пануй над собою. Вже все скінчилось i нема чого тремтіти й кричати...

Вона одразу притихла, потім глибоко зідхнула i, щасливо притуливши до нього, прошепотіла:

— Як гарно, що ти такий дужий!

Після цього кілька миль йому довелося кермувати однією рукою, бо другою він міцно притискав її до себе.

Пізніше він ніяк не міг пригадати, як вони їхали. Пам'ятає тільки, що раз стрічне авто заревло грізно перед самим його автомобілем i він різко скрутів убік i розглянувся, чи вірно він їде. Але все було впорядку, перед ним стелилася все та сама

Олена І. ВАСИЛЕВА

КАЛЕНДАР

Календар висів у їдаліні, що через неї всі проходили, над комином, біля полиці, де примістили радіо. Якщо хтось з родини мав якісь пляни, підходив i олівцем відзначав на календарі певні дні, щось шукав у телефонній книзі, часом включав радіо, щоб довідатися про прогноз погоди, мав заклопотаний вигляд.

Бачачи когось з дітей, ніби в задумі перед поличкою, мати часом жартівливо питала:

— Знову щось на думці маєш... У мандри? Якісь нові пляни?

Батько мав свій власний настільний календар, що його ніхто не мав торкатися. Отже, з стінного календаря користувалася лише мати, а згодом i діти почали відбивати на ньому якісь свої наміри — вони жили майбутнім — i він завжди мав якісь позначки. То якісь дні були окреслені кольоровими олівцями — дні якихось стремлень, очікувань, бажань. Часом хтось нетерпеливився i починав викresлювати дні, ніби це могло прискорити сподівання, наблизити бажану хвилину. Так календар, що відбивав маленькими частками невпинний рух часу, ожив, став чимсь рухливим та хвилюючим, виявляючи пережите минуле i сподівання майбутнього.

Діти виросли, роз'їхалися. Стало якось незвично тихо, порожньо. Особливо це відчувала мати, що присвятила все своє життя дітям, не поставивши собі якоїсь іншої мети. Їй нічим було цю прогалину заповнити, i вона думкою свою все оглядалася на ті часи, коли в їхній хаті лунали молоді

дорога ЮС-17, i він міг i далі летіти в просторінь, забувши про все, почуваючи тільки її коло себе.

Коли вона міцно поцілуvala його в коритарі давнівського дому i прудко побігла вгору сходами — він відчув, що тепер йому не страшні ні поети, ні декламатори. Тепер вона буде його.

Він поволі вийшов, сів у авто, ale не рушав. Щось дивне, незнайоме діялося в його голові. Чудні, ніколи немовлені слова тиснулися в мозок, пробували оформитись, ale не могли i зникали. На їх місце вихорилися інші, ще кращі, — високі, прекрасні, — i теж зникали. Виружали в нью-му нові почуття, для яких він не мав слів. Ti слова, що їх досі уживав, були сірі, невиразні i нудні. Вони зовсім не годилися на те, щоб висловити бурю, що розpirala йому груди.

Він напружуvala пам'ять, силував увагу, мучився муками творчості, якими може, не мучився жоден поет. I нарешті, тремтічими устами він прошепотів одне речення. Тільки одне речення:

Моя ти зіронька... маленька, маленька...

Це було все. Потік надхнення клубився десь у голові, ale на устах більше не було слів. Та їх більше i не потрібно. Він сидів, учепивши за колесо керми руками, i шепотів ніжно, скандуючи i хитаючись у такт ритму:

Моя ти зіронька... маленька... маленька...

голоси. За старою звичкою підійде час від часу до календаря: німий він. Ніяких позначок. Все чітко там i правильно розгалужено та душі нема. Нема життя, тепла, інтимності.

I ось приходить лист від єдиної доні i приносить радість. Чоловік її виїздить на морські маневри. Вона не хоче залишитись на самоті, приїде на цей час до батьків.

Перед тим, як лягати спати, мати підходить до календаря та викresлює сьогоднішню дату, радіючи, що минув день i вона більше до зустрічі. I так щовечора з щасливою усмішкою, з насолодою перехрещувала дні, аж поки не діждалася своєї дитини. Упивалася щастям, а дні, як на те, минали швидко, тікали... I що більше до розлуки, то більше журилася мати. Однієї сумної хвилини мимоволі, за старою звичкою, підійшла до календаря, глянула... i скам'яніла. Хтось акуратно викresлював усі дні один за одним.

— Що це? Хто? Не могла збегнути. Хто втручається в її особисте життя? Хто насмілюється викresлювати ці, насичені щастям, радістю дні?

День минає. Спадає ніч. Десь на вежі вибиває дванадцяту годину. Молода гарна жінка, ніжна як пелюстки яблуневого квіту, крадькома підходить до календаря. У руці у неї олівець...

MODERN HEATING

СПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO
134 DOVERCOURT ROAD
TORONTO, ONT.

PHONE: LA. 8829

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

Гордий син зневаженого народу

Про літературну діяльність Гр. Косинки

Гр. Косинка — один знайвидатніших українських прозаїків 20-их років нашого сторіччя. Без його імені так, як і без імені напр. Хвильового, не можна говорити про українську літературу цього десятиріччя. Тим то двадцяті роковини його загибелі мимохіт підказують потребу ще раз розглянути його літературну спадщину, зважити її, так би мовити, на терезах історії.

«Григорій Косинка» — це псевдонім Григорія Михайловича Стрільця. Добираючи це імення, письменник мав на увазі квітку, а не жіночу хустку. Коли якось у розмові я нагадав йому про те друге значення слова «косинка», він сказав, що не знає про це, і ніби пожалував, що взяв його за псевдонім. Але в той час, 1927 р., цей псевдонім був уже ім'ям широковідомого письменника.

Народився Григорій Косинка 1899 року в селі Щербінівці на Київщині. Батько його працював робітником на цукровані. Григорій також ще змалку почав наймитувати — в економії на політті буряків, тощо. Опинившись пізніше в Києві, він і там перепробував різних «професій» — чистив взуття, був двірником, аж поки наостанку не влаштувався як реєстратор у повітовому земстві. Водночас учився, відвідуючи т. зв. «гімназіальні курси». Є відомості, що під час революції був у загонах Зеленого... Відомостей про те, як він почав писати, у нас нема, але вже 1919 р. він надрукував новельку «На буряки» (в газеті «Боротьба»), річ, що мала вже всі ознаки його своєрідного таланту. Року 1922 вийшла перша збірка його новел «На золотих богів». Після цього його твори стали один за одним появлятись у тодішніх журналах — у «Новій Громаді», «Червонім Шляху», «Житті й революції» та інших. 1926 року вийшла друга його збірка «В житах», а 1927 р. — «Політика». Ці твори зробили його широкознаним письменником. Читачі надсидали йому багато листів, а в тих листах висловлювали захоплення його творами. Я сам бачив у нього «цилій лантух» листів, що його він приніс із горища, де їх переховував (жив він тоді у дворі Софійського собору). А серед тих листів були, пам'ятаю, навіть із Бразилії.

В тих часах він працював спочатку як секретар редакції «Нової Громади», а потім у редакційному відділі ВУФКУ. Заробляв він і на службі, і на гонорарами небагато. Живши удвох з дружиною, вінувесь час перебував у матеріальній скруті. Про це він не раз писав у своїх листах до мене, які, на жаль, не збереглися, а також до дружини. «На літературні чесні заробітки годі споніватися», — писав він до дружини 22. X. 1931 р.*)

Вищої освіти Гр. Косинка не здобув, хоч і пробував учитись у київському ІНО.

Як людина твердого національного світогляду і певних літературно-мистецьких поглядів, він прихильявся до близьких йому в цьому розумінні письменників — В. Підмогильного, Антоненка-Давидовича, Є. Плужника, М. Галич, і був з ними в тих самих літературних організаціях — спочатку в «Ланці», а потім у «Марсі». Так само як і ці письменники, він був увесь час під додглядом відповідних органів «державної безпеки», десь на початку 20-их років був навіть заарештований. Це постійно держало його в нервовій напрузі, як про це він не раз скаржився мені в листах, хоч і в обережній формі. Ось як подіяли на нього арешти в справі СВУ (sam він тоді не був заарештований):

*) Листи до дружини цитую за статтею Ю. Бойка «Григорій Косинка», в ч. 6. «Україн. Засів».

«Настрій мій хай не хвилює твої чуття, адже річ звичайна, що всіх нас турбують події не лише київського масштабу, а масштабу всеукраїнського... Я коротенько розповідав тобі, коли приїздив був, а на сьогодні “події” зросли катастрофічно... Я, до речі, дуже спокійний. Настрій мій покращав, бо я вірю, що “все пройде, как с бельх яблонь дым” — все на грішній землі має свій початок і свій кінець”.

Очевидячки, була потреба заспокоювати і себе, і головно дружину, що він “дуже спокійний”, бо все сказане тут, свідчить саме про неспокій. Проте водночас в цьому листі засвідчена характеристична його риса — твердість вдачі, уміння свідомо чинити опір ударам зокola. Справді, це була тверда, настійлива й уперта в своїх діях людина. Як побачимо далі з огляду його літературної діяльності, зокрема боротьби з цензурою, він не вмів відступати перед труднощами. А ці труднощі, головно в пляні ідеологічному та політичному, збільшувались дедалі дужче. У зв'язку з загальним наступом на українську культуру під час і після процесу СВУ, критика стала дедалі дужче його цікавити, як «класово-ворохого» письменника. Кінець-кінець він уже майже зовсім не мав змоги друкуватись, його збірка «Серце» була знищена тоді, як уже був надрукований увесь наклад. Він підбадьорував себе: «Все таки я держуся, не втрачаю ґрунту під ногами, хоч його давно вже можна було б згубити, бувши на моїому місці». (Лист до дружини з 16. квітня 1932 р.). Нарешті й у нього вихопилось розпусливе: «Адже цькування, мислю я, повинно мати свої межі, а виходити, що ні, що я помиляюся...»

Цей свій біль він висловив на зібранні письменників восени 1934 р. в Харківському будинку письменників, коли говорив про тяжку долю советських письменників. «Правовірні» з привінчих, що сиділи в первих рядах, відгукнулись на це вигуками протесту, свистом, а інша публіка співчутливо йому заплескала.

Незабаром Косинку заарештовано. Свідки його перебування у в'язниці свідчать про сміливу й тверду його поведінку на допитах. Один раз чули, як він вигукнув: «Мене можете зневажати, але не мій народ!..» Про мужність його в останні дні життя свідчать і ось ці рядки з останнього його листа до дружини: «Пробач, що так багато горя приніс тобі за короткий вік! Прости мені, дорога дружино, а простивши — прощай! Не тужи, кажу: слозами горя не запити. Побажаю тобі здоров'я. Побачення не проси, не треба». В цьому останньому реченні звучить погорда до катів..

Так, це справді був гордий син зневаженого, пригнобленого українського народу.

Його героїчну постаті в історії нашої боротьби збільшив ще й мученицький його кінець: в другій половині грудня 1934 року його розстріляно в групі 28-х.

**

За 15 років своєї літературної діяльності Косинка написав менше, аніж міг би при своїй активній вдачі написати. Все його літературне надбання не перевищує 30 речей — невеликих, іноді на 3-4 сторінки, оповідань. Це сталося, без сумніву, внаслідок несприятливих загально-життєвих та важких соціально-літературних умов. Особливо багато заважило в цьому останнє — несприятливі умови творчості та реалізації (видавання) готових творів. З Косинки був письменник нерадянської ідеології, «попутник», і це в радянських умовах автоматично обмежувало можливості для повного вияву його творчих сил. Його і Осьмачки «попутниць-

ке", ба більше — "чужацьке" в радянській літературі становище визначив один з тодішніх підлабузників радянської влади — Вал. Поліщук ось у цьому віршику:

Косинка і Осьмачка —
На два кінці ломачка,
Для Винниченка зброя,
А тут стирчать обое.

З огляду на це йому ставали на перешкоді передусім, так би мовити, зовнішні чинники — насторожене ставлення до нього редакторів та цензорів. Відомо, що в цензурую йому доводилось вуювати постійно. Про це він згадував майже в кожному до мене листі, а також писав про це в листах до дружини. "Не подобається панам-цензорам моя лінія", — писав він у листі до дружини з 26. VIII. 1924 р. "Їздив до Головліту", — писав він у другому листі до дружини з 9. XII. 1925 р. — Будуть читати аж до 15-го. Мука велика мені з цією книжкою... Принципово дозволяють, але хотіть заборонити "Голову Ході", "Анкету" — найкращі з моїх оповідань..."

Цензура часто чіплялась навіть до окремих висловів. Так, Косинка розповідав мені про те, як цензорка Р. Азарх вимагала, щоб він замінив в "Анкеті" вислів "наступив на образ Христа" висловом "наступив на ікону", бо перший, мовляв, свідчить про релігійне мислення автора.

Але багато більшими проти цієї зовнішньої перешкоди були перешкоди суб'єктивно-творчі. Труднощі ці лежали в тому, що йому доводилось всупереч своїм поглядам пристосовуватись до офіційних настанов у літературі, іти в багатьох випадках на компроміс, нераз, може, кривити душою. Отже він мав подвійні "муки творчості" — звичайні, коли він, як і кожен письменник, мав знаходити якнайдоцільніші вислови для своїх задумів, і "специфічні", коли йому треба було погодити творче сумління мистця з офіційними вимогами, що здебільшого мали характер прямого насильства над творчістю. "Треба писати якусь ура-халтуру", — писав він у листі до дружини 22. X. 1931 р. — тоді можна розраховувати, що вона матиме місце".

Це був для нього, письменника з твердими ідеологічно-національними та мистецькими поглядами, дуже болючий момент, і він привів не тільки до кількісного зменшення його продукції, а й до якісного занепінення багатьох його творів, як це побачимо далі.

Відомо також, що з причини попутницького становища Гр. Косинки деякі його твори взагалі затратились. Це відноситься до його "Фавста" і повіті "Перевесла". "Фавст" був надрукований щойно в журналі "Український Засів", але це тільки чернетка, тимчасом як напевно відомо, що твір був викінчений. Я чув його в Києві в читанні самого автора, про нього як про закінчений твір, згадують у своїх історіях української літератури С. Єфремов та О. Дорошкевич. Повість "Перевесла", розміром на 70 сторінок машинопису, бачив у редакції "Глобуса" поет І. С. (Л.). Це було вже після розстрілу Косинки, і співпрацівник редакції, Павло Бейлінов, при очах І. С. (Л.) порвав рукопис цієї повіті. Відомостей про те, щоб вона збереглася в якомусь іншому примірнику досі немає. Одно з ранніх Косинчиних оповідань переховувалось у проф. В. Петрова.

З жанрового боку Косинчині писання — це своєрідні реалістично-романтичні твори. Ці два елементи то переважають кожен зокрема в яких-ось творах, то химерно переплітаються в тому самому творі. Більше романтизму в його ранніх писаннях ("На золотих богів", "Троєкутний бій"), менше в пізніших ("Маті"), а в деяких його й зовсім нема ("Анкета", "Політика"). Сюжетний момент у цих творах здебільшого відходить на задній план, і вони нераз мають характер просто нарису, окремого образка.

Цими своїми оповіданнями Косинка повів далі лі-

нію розвитку української імпресіоністичної новелі, розробленої головно в творчості В. Стефаника та С. Васильченка. Це були улюблені його письменники, як він сам нераз про це писав у листах до мене. Та й вплив цих письменників на Косинчиних творах знати. Від В. Стефаника він узяв мотив "мужицької твердості" й "жорстокості" — в змісті, та засіб діялогічного зображення — у формі. Це можна відзначити в таких новелях, як "У хаті Штурми", "Темна ніч". Остання річ навіть у деяких подробицях збігається з Стефаниковим оповіданням "Злодій". У Стефаника селяни напивають злодія перед смертю горілкою, у Косинки так само поводяться партизани із зловленим комунаром.

Васильченкові твори навіяли Косинці романтично-ліричне та фольклорне забарвлення, такі теми, як "Перед світом", "Місячний сміх", "Темна ніч".

Тематично Косинчині твори охоплюють радянську дійсність 20-х років нашого сторіччя. Це: селянський побут ("На буряки", "В хаті Штурми", "За ворітами", "Циркуль"); громадянська війна в різних її виявах ("На золотих богів", "Троєкутний бій", "Сорочка", "Постріл", "У житах" і ін.); радянсько-попролюційна дійсність ("Анкета", "Політика", "Змовини"); польсько-советська війна ("Маті").

Усе це переважно сільські теми, крім одного "Оповідання без моралі", дія якого відбувається в місті. Отже Гр. Косинка повною мірою селянський письменник.

На цьому тематичному тлі письменник дав яскраві картини побуту, воєнних подій та людські образи, з їх здебільшого болючими переживаннями. З найбільшою мистецькою силою змалював він те, що найкраще знов, — село з його побутом та типажем. Чи показує він ранок у селянській хаті, коли мати-вдова виряджає сина на буряки ("На буряки"), чи подає картину сільських сходин з ворітами ("За ворітами"), чи обговорює "межеве питання" "Циркуль" — усе це і в загальному вигляді, і в деталях типове, правдиве. А там, де він поєднує побутову правду з трагічними людськими переживаннями, він дає клясичні у своїй мистецькій довершеності тексти. Подібні місця ми маємо в таких його творах, як "Маті", "Політика".

Ось дві сцени з "Матері":

"Кінь, запряжений у нового, кованого біндуга, стоїть уже давно коло воріт; на возі лежить засланій брезентом чистий пирій, а в передку чорніє стара керя.

— Я поклав тобі, сину, керю про всякий слухай, — каже до мене смутним, тремтячим голосом батько.

— Ну от. Не люблю я ваших жалоців! — вигукнув сердито коло порога, брязнувши щеберкою. Заберіть назад її, чуєте!

— Ех сину, сину, — промовляє докірливо батько.

— Не кричи хоч ти вже на старого, бо й так закричали мене за цей місяць — жити не хочеться.

Мене пориває підійти до батька, взяти його широку з рубцями од кісся руку і поцілувати її, щоб він залишив собі цей цілунок на ціле життя.

Але я, прикусивши до болю нижню губу, поспішаю до хати: так, батькова правда — надходить велика буря...

"..Тихо заходять сьогодні до нашого двору люди; майстри тешуть під повіткою дубового хреста, а батько стоїть без картуза перед двором — руки спустив додолу: в його чубі заплуталося сіно, вітер хоче висмикнути, а сінина метляється, аж до густої брови дістаете, але батько не хоче помогти вітрові — не підіймаються руки..."

Серед людських образів у творах Косинчиних особливо рельєфно вирізняються образи матері-вдови Марти ("За ворітами"), баби Горпинки (там такі), образ батька (в опов. "Маті"), образ старого Кушніра та Швачки (в "Поліції"), партизан та дезертирів у "По-

стрілі" та "В житах", радянського активіста Собачки ("Анкета") тощо.

Одні з цих образів він показує з позитивного боку (Марта, батько) — другі з негативного (Собачка). Але є й "мішани" типи. Це ті образи, що в них відбилася ота болюча боротьба з офіційними наставами, образи, що виники внаслідок компромісу. І вони вийшли внутрішньо фальшиві. Так, наприклад, Мартиніха в "Циркулі", з одного боку подана, як негативний тип ("куркулька"), а з другого — вона висловлює позитивні думки, такі, що з ними явно згоден і автор.

— "Куркулі — кажуть, а які ми куркулі. Робимо — їмо, а хтось вилежує літо Боже, а по весні пухне, як та колода, — хіба ми винуваті. Роби, сине чортів, тоді будеш їсти, а так..."

Баба Горпинка, з одного боку, дана, як типовий у поведінці образ, а з другого — вона висловлює зовсім неможливі для неї слова:

— Бий його сила Божа! І не стид-страм — отакі здорові, в комсомол писати треба, а вони баштанують.

Така баба швидше плюне на саму згадку про комсомол, а не ставитиме в приклад!

Далі. Даючи негативний образ "секретного агента з бе-бе Собачку, він цю негативність мотивує тим, що це... колишній український партизан ("чесно перейшов із банди Зеленого к радянській владі"). І навпаки. Швачка в "Політиці" — це для нас позитивний образ, а вчинки в нього з погляду автора негативні ("комнезамщик"). Всіх повстанців та дезертирів автор подає нібито як бандитів, а насправді виразно ім симпатизує. Навітькаже про це: "А Діброва в житах не бандит, ні, це..." Тут красномовна фігура змовчання. Або ще: "Ми дезертири — народ боєвий..."

Роздвоєність образів затемнює й ідейну спрямованість творів, і якби не його виразна в національному розумінні життєва путь та не мученицька смерть за Україну, то не завжди було б ясно, яка кінець-кінцем його ідеологія. Виникають же тепер у декого думки про ширість "перебудови" таких колись національно чистих письменників, як П. Тичина та М. Рильський!

Та й про Косинку, ще за його життя, з огляду на відзначуване тут явище в його творчості писав О. Дорошкевич як про письменника, що "не виявляє власного світогляду, здебільшого не показує читачеві ідейного розв'язання напруження; його оповідання без виразної ідеології" ("Підручник історії української літератури").

Але в нас, кажу, таких сумнівів уже не може бути. А поза всім цим ми маємо тепер, хоч і в фрагментах, ще й такий твір, який якнайвиразніше свідчить про його українську національну спрямованість. Я маю на увазі той твір, що був написаний безкомпромісово, — оповідання "Фавст".

"Фавст" — це в'язничне прізвище селянина з Поділля, активного борця з більшовиками. Це романтичний образ борця за волю України.

Ось якими рисами змальовує письменник цю постать:

"Кінь у мене був Іскра, а коли виїздила наша сотня з лісу — у гривах кінських пісні цвіли, зелені бори дороги нам стежили, і ми були самі, як бір, зелені, такі молоді й завзяті... На команду: Кіннота, на коні! — вихором злітали, острогами дзвонили і стременами бряжчали, аж підкови в коней — мчали так степами українськими; а поруч бір, бором ніч з вогнями йде: тоді горіли бори".

Отже нам ясно, що оті ніби хитання — то продуктих жорстоких умов, у яких йому доводилось жити і творити. Це ми спостерігаємо і в творах багатьох інших широких патріотів, — в Антоненка-Давидовича ("Смерть"), у М. Куліша "Міна Мазайло — образ дядька Тараса, Мокія, комсомольців).

Наочанку треба відзначити яскравість мовно-стилістичного боку творів Косинки. Мовна образність про-

сто переповнє його тексти. Його улюблені епітети та вислови такі, як от "заплаканий у росах ранок", "заспаний ранок", метафори такі, як "вороними кіньми спинило літо коло Гординої могили", "спотидаючись стернею, побігли мої дитячі літа", "пахли степом мої дитячі літа..."

Рясно оздоблює він свої тексти фолклорним, власне пісенним матеріалом, після вилітається майже в кожне оповідання, так, як і у Васильченка.

Мова в Косинки народня, розповідна, з украленням вузько-місцевих слів ("зарічана-базішива, оплещанки-сані, полівка, закасані рукава, стрижень"). В мові персонажів трапляються русизми, а такі як Собачка, Горват-Божечко й інші говорять взагалі жаргоном.

Підсумовуючи, ми приходимо до безперечного висновку, що Косинка — це яскравий літературний талант, і його твори — це одне з найцінніших надбань нашого письменства пореволюційної доби. І жаль до болю, коли ми усвідомлюємо собі, що жахливе становище нашого народу в великій частині покалічило його твори, а ще більший бере жаль, що він так рано — маючи всього 35 років — загинув.

ВЧИТЕЛІ, БАТЬКИ, СВЯЩЕНИКИ!

Забезпечте своїх дітей до нового навчального року гарними сучасними підручниками. Замовляйте вже сьогодні:

1. Л. Деполович

БУКВАР

формату (10x7 цалів, більший від читанок), має за редакцією, змінами та доповненнями П. Волиняка. Буквар має 100 сторінок друку великого гарний великий і виразний шрифт, друкований на гарному папері, гарні рукописні шрифти, багато ілюстрований, добре методично складений, свіжі та якісні тексти.

2. П. Волиняк

БАРВІНОК

читанка для 2-ї класи, 96 сторінок. Ціна — \$1.00.

3. П. Волиняк

КІЙВ

читанка для 3-ої кл., 112 стор. Ціна — \$1.25.

4. П. Волиняк

ЛАНИ

читанка для 4-ї класи, 96 стор. Ціна — \$1.00.

5. П. Волиняк

ДНІПРО

читанка для 5-ї класи, сторінок 112. Ціна — \$1.25.

Усі читанки багато ілюстровані, мають нові літературно досконалі тексти, написані сучасною літературною мовою та сучасним правописом, мають багато контрольних запитань та завдань для самостійної праці учня.

Замовляйте безпосередньо з видавництва, школи одержать знижку від 20 до 35 (залежно від кількості примірників і способу розрахунку).

TOZA KAHANIOU ta CUA SAMOBIRZIJA i SPEDYU CHIPEN ILLA STAVNIKIV TAKA KOLYPORTERIV.

Замовляти:

"NOWI DNI", Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont., Canada.

Дмитро ЧУБ

Півгодини в Аркадія Любченка

1945 - 1955

Це було наприкінці 1944 року.

Заходило сонце, коли я есбаном під'їхджав до Потсдаму. Четвертий номер трамваю довіз мене до Сігізмундтрассе, на якій мешкав Аркадій Панасович Любченко. Він жив на третьому поверсі. Двері відчинила висока, худа, сива німкена.

— Тут мешкає письменник Любченко? — запитав я.

Вона впustila мене, попередньо зголосивши.

— Прийшов відвідати хрещеного батька, — сказав я, вітаючись із Аркадіем Панасовичем.

— Хто б сказав, що ми зустрічмося у Потсдамі? — радісно запитав він, запрошуучи до кімнати.

Востаннє я бачив А. П. у Львові після звільнення з гестапівського арешту й тортур. Його вигляд тоді був жахливий: обличча знищене, все в зморшках, вузлах, лупилося.. Тому я найперше запитав про здоров'я, сідаючи на канапу.

— Все гаразд, дякую, — сказав він бадьорим і оптимістичним тоном, як було давніше, а за хвилину додав:

— Але два дні тому лікар мені сказав, що конче треба робити операцію язви шлунка. Зараз є умови для цього.

В цей час до кімнати увійшов невеличкий хлопчик, його синок.

— Знайомся, Олесю, — сказав А. П. до сина.

— Скільки вже вашому козакові?

— Сім років, — відповів сам Олесь, і незабаром пішов до іншої кімнати.

Аркадій П. я знов ще здому. Він, як мені здавалося, прихильно ставився до мене, запрошував до себе додому, бували з ним на прогулянці у харківському парку, познайомив якось мене з Лесем Курбасем, благословив до друку мою першу книжку. Давав поради у літературних питаннях, радив, що слід читати з філософських творів.

Наша розмова торкнулась літературного журналу, який він мав редактувати. Це мав бути солідний журнал. На його питання про авторів я висловив думку, що сил вистачить, треба тільки їх зорганізувати.

— Десять перебуває Анатоль Гак, — сказав він, — треба б його повідомити.

— Я з ним листуюся, — кажу я, — можу написати. До речі, — додав я, — у нього є великий роман "Золоті ворота", який він почав трохи переробляти.

— Я його читав, — сказав Любченко, — от ним почати б журнал і давати з продовженням у кількох числах.

Далі А. П. висловив велику потребу у філософських працях, зокрема у матеріалі про сучасність, про сьогоднішню філософську думку. Згадували проф. Чижевського, згадували арештованого НКВД талановитого Остапа Демчука, Багряного, Костюка, Веретенченка..

— А з Вашенком я разом їхав до Словаччини, — сказав А. П. Він теж може дати щось цікаве.

Надворі вже вечоріло, в хаті стояли сутінки. А. П. розпитував про настрій людей.. Коли мова зайдла про Власова, про ті одиниці малоросів, що пішли до нього, А. П. сказав:

— А може то й краще, що все сміття спливе і в потрібний час не заважатиме.

Час швидко минув, мені здавалося, що минуло всього півгодини, та я поспішав на поїзд. А. П. просив іншим разом завітати на довше.

Їдучи назад, я згадував наші попередні зустрічі, ще дома. Він завжди був бадьорий, енергійний, твердий, часом гнівний, нервовий і запальний, але стриманий.

Свою творчість А. Любченко почав з віршів, але скоро перейшов на прозу. Був прекрасним виконавцем своїх творів на сцені під час літературних виступів. Найбільше читав свое оповідання "Зима", яке було видане і німецькою мовою. Із творів, що відомі й еміграційному читачеві, знаний багатьом його твір "Вер-

теп", що був надрукований ще 1930-31 року, а потім 1943-44 р. у Львові.

Був добрим полемістом. Десять 1930-31 року він надрукував у "Літературній газеті" новелю чи нарис "Обеліска Салманасара". Мовознавець Наум Каганович надрукував на цей твір критичну статтю, обвинувачуючи автора за відірваність від життєвих тем, за неактуальність, за штучну вищуканість. Та А. П. не розгубився, він написав ще гострішу контраттатю, де висміяв Кагановича як нефахівця в літературних справах, і Каганович більше вже не озивався.

Аркадій Любченко у віці 28-30 років.

Аркадій Любченко був свого часу секретарем літературної організації Валіте, а після ліквідації цієї організації разом з М. Хвильовим організовував літер. організацію "Пролітфронт", де був і одним з редакторів одноіменного журнала "Пролітфронт", який теж незабаром був закритий з наказу влади.

1931-32 років написав п'есу на тему боротьби за хідноукраїнців проти польської окупації, її мав ставити Курбас у Березолі, але дальшої долі цього твору не пригадую.

1932 року А. П. недовгий час працював редактором відділу художньої літератури у в-ві "Література і Мистецтво". Знав чужі мови — німецьку, польську й французьку.

Після самогубства М. Хвильового писав мало. Десь 1936 року на питання, над чим він тепер працює, він відповів:

— А хіба тепер можна щось порядне писати? Я маю майже закінчену велику річ, але друкувати її тепер не можна.

Після зміни окупації, тобто з приходом німецького війська, він активно співпрацює в газеті "Нова Україна" в Харкові, пише запальні статті-передовиці, де заликає усіх, хто не продав своєї душі московському окупантству, стати єдиним фронтом проти найбільшого ворога України — червоної Москви. Статті визначалися надзвичайною силою та патріотизмом.

У тій же газеті, "Нова Україна", А. Любченко надрукував надзвичайно цікаві спогади про Хвильового в кількох числах під назвою "Його таємниця", де роз-

повідає про свої зустрічі, розмови і подорожі з М. Хвильовим по Україні, зокрема під час голоду, пише про те, як М. Х. переживав і як реагував на бачені картини голоду і як не раз ставав на оборону тих нещасних.

Помер письменник А. Любченко 25 лютого 1945 р. в Бад-Кіссінгені під час операції тієї ж язви шлунку, що збирався оперувати давніше.

В його особі Україна втратила одного з кращих письменників сучасності, доброго організатора, редактора (інавгурація мови), людину з високою культурою слова і палкого патріота. Окупаційні обставини не дали йому, як багатьом його друзям, виявити на всю широчину свого таланту, проте і та частина його творчості, що лишилась по ньому, дає нам можливість говорити про його небуденну обдарованість.

А. ЛЮБЧЕНКО ЙОГО ТАЄМНИЦЯ Уривок

...В купе стало хмарно від цигаркового диму. З головою, згаряченою та обважнілою, вийшов я до тамбура, де крізь розбиту шибку середніх дверей текла степова прохолода. Потяг якраз зупинився перед закритим семафором, було тихо, і тоді вчувається десь поблизу протяжний плач. Серед нічної сутіні на буферній площині між вагонами я помітив тьмяні обриси людей. Я спітав. Плач сполохано урвався. Нашорошені постаті не ворушилися. А згодом знову захлипало скавуління. Я попросив не лякатись, ще раз поспітав, хто ж там і чого скимлить. Несміливий голос з дальшої відстані пояснив, що це хлоп'я вболіває за втраченим батьком. За хвилину я вже ліз буферами на площину, де в різних небезпечних позах учеписто сиділо чоловіка з п'ятьма поміж ними, нащупивши ряддину на голову, скулився та скиглив хлопчик. Щойно спробував я підвести його, щоб забрати до вагону, як він брусувато одсахнувся, уперся і заплакав ще дужче. Тільки після довгих умовлянь, після настирливих заохочувань з боку сусідів пощастило зрушити його з місця.

Хвильовий зустрів нас зраділо, заходився одразу годувати вихристого кирпатенького гостя, який продовжив кутились і позирає сторожко, набурмосено, мов те вовчена. Але Микола зумів так вдало підгорнутися до нього, виявив стільки ніжності й теплоти, що дуже швидко зогрів це маленьке і вже затиснуте в кулачок серце. Виявилось, що батько малого загубився на передостанній станції, де вони цілою родиною силкувались пропхатись до вагону. Згадавши за батька, хлопчик знову скривився, заплакав.

— Чекай, кирпоносику, зараз пошукаємо твоого батька. Не тужи, знайдемо батька! — весело запевнив Микола, зірвався на ноги і, перш ніж я встиг його перепитати, вискочив за двері.

Яка ж невимовна була наша радість, коли він згодом справді привів батька. Він на ходу потягнувши по всіх вагонах і врешті натрапив на людину, що своєю чергою розpacливо пошукувала за дитиною. Вкупі з батьком прийшло ще двоє старшеньких дівчаток. Сяк-так розмістилися в тісному купе. Шастям сповнений хлопчик горнувся до літнього, побитого рясними зморщками селянина, а той все гладив його невкладистою шкарубкою рукою і повільно розповідав про своє горе.

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

Працював, мовляв, хазяйновито, зобов'язання перед державою виконав чесно, додатковий хлібний податок одміряв старанно, новий додатковий податок ледве знатужив, зібравши останні крихти, а вони, представники влади, ще та знову ще вимагали хліба. Де ж того хліба взяти, коли сам сидиш на остюках, лущинням давишся? В їхньому селі більша половина хат спорожніла. Хто від жолудів та макухи опух, помер, а хто пустився берега на одчай душі, жебрати подався. У нього особисто дружина померла. Лишився з трьома дітьми, хотів був примістити їх у сестри на Полтавщині, аж і сестра не сьогодні-завтра Богу душу віддасть. Тепер їде він на Поділля, де, кажуть, ліпше людям живеться. Хоче там в одному селі під Кам'янцем пошукати на певний час ласки у свояка.

Двері розчинились. На порозі з'явився провідник*).

— Посторонніх пушать воспрещається, — суворо проголосив він і скомандував до наших гостей: — Ану, братва, витрясайсь отсюдова!

Ми запротестували, пояснили, що ці люди доїдуть з нами тільки до Ромодану, — отже нічого здіймати галас, раз ми, хазяїни купе, не заперечуємо.

— Посторонніх пушать воспрещається, говоруєте! — зухвало повторив провідник, посилаючись на силу закона.

Хвильовий пересмикнув плечима, підтягнувся, попросив ще раз не турбувати присутніх. Він брав на себе цілковиту відповідальність за маленьке порушення залізничних правил і пропонував додату за випадкових пасажирів. Він спробував та-кож вплинути на службовця психологічно, покликуючись на його людяність, на властиві, мабуть, і йому особисто батьківські почуття.

— А я вам руським язиком говору: пушать воспрещається! — тупо випалив службовець і замісто шарпнув селянина: — витрясайсь отсюдова!

Хвильового наче пружиною підкинуло. Скочивши, блискавичним похватом згрів він провідника за рамено і прошепотів надсадно в самісіньке обличчя:

— Хам! Не смій!

*) Згаданий провідник, виконуючи ролю сексата НКВД, як це роблять більшість провідників вагонів у поїздах, перед цим зайшов до купе і почав заводити провокаційну розмову, в чому його А. Любченко вдало викрив і попросив за двері, під голосний саркастичний сміх М. Хвильового. (Д. Ч.).

Він був страшний. Бліді губи скривились, очі буяли розхистаним гнівом. Вся істота нап'ялась, готова до разочного удару. І цей удар напевно стався б, коли б провідник хоч трошки виявив опір. Ні, його докраю приголомшила сміливість і сила. Він знітився. Він пополотнів, чимраз осідав, ставав низеньким, маленьким, нахиляючи праве рамено, в якому, видко, ярився нестерпний біль.

— Геть звідсі! І поки я їду, щоб тут і духу тво-го не було!

Провідник безшумно вислизнув. До самого Ромодану ніхто нас більше не турбував.

У Ромодані з великими труднощами добули ми для наших знайомих квитки на дальшу їхню путь. Ми поділилися з ними запасом харчів і попрощалися з гірким почуттям, що наша допомога — мізерна крапелька в бурхливому морі, хвилі якого

вщається затоплювали і цю станцію.

Перелізаючи через купи сонних тіл, продираючись крізь задушливу тісноту, вийшли зрештою вдвох на відкритий перон, щоб тут дочекатися потягу на Лохвицю. Одразу ж від перону починається голий степ, розгонисто стелився навколо, і велика станція, обарвлена вогнями, бовваніла серед нічної степової стихії, мов зачудований самотній корабель. Перед нами лежав потужний чернозем Полтавщини, на якому пухли й гинули голодні люди. Перед нами лежала благословенна земля, в якій таївся незліченний скарб і яку здавна підгорнув під себе загребуюча лапою чужинець...

Від редакції: Це уривок із спогадів про М. Хвильового — “Його таємниця”, — друковані у газеті “Нова Україна”, Харків, який нам прислав Дм. Чуб.

3-ій з'їзд Спілки радянських письменників України

З'їзд відбувався в Києві від 27 жовтня по 1 листопада 1954 р. Відкрив його О. Корнійчук пропагандивною промовою, з якої варті уваги хіба оці кілька рядків, які говорять про факти:

“Кращими творами українських письменників пишеться український народ. Вони здобули визнання, любов і серед читачів братніх народів. Тільки за останні шість років було видано на мовах народів нашої Вітчизни 1.600 книг українських письменників загальним тиражем понад 50 мільйонів примірників.”

Корнійчукова промова закінчилася, звичайно, овациєю на честь компартії та уряду..

Після того, слово бере О. Гончар і пропонує велику президію, складену з делегатів та гостей З'їзду (серед гостей були представники письменників більшості союзних та автономних республік) та з партійних і державників чиновників. Він же пропонує і склад редакційної та мандатної комісій.

Характерно, що В. Сосюра в жоден керівний орган З'їзду не обрано. Не вшановано ніде пам'ять письменників, що померли в між'їзовому часі, як, напр., Ю. Яновський, О. Донченко та інші. Про них і про їх твори говорено, як про твори присутніх на З'їзді.

З'їзд прийняв такий порядок денний:

1. Стан і завдання української радянської літератури (доповідь М. Бажана). Українська радянська драматургія і кінодраматургія (співдоповідь Л. Дмитерка). Українська радянська література для дітей (співдоповідь Наталі Забілі). 2. Звіт про роботу ревізійної комісії (доповідь П. Панча). 3. Вибори керівних органів Спілки радянських письменників України. 4. Вибори делегатів на Другий Всесоюзний з'їзд радянських письменників.

Доповідь Миколи Бажана

Голова СРПУ, М. Бажан, виголосив тригодинну доповідь-звіт. Як властиво кожному “самостраховщику”, М. Бажан не виявив ані сміливості, ані не сказав нічого нового, і з його величезної доповіді нема найменшої змоги уявити процес розвитку української радянської літератури: він намагався згадати всіх і все, не вдаючись у глибшу аналізу згаданих фактів, і на-віть не намагався зробити якісь прогнози, визначити шляхи розвитку літератури на майбутнє.

Окремі письменники гостро критикували його доповідь. Мабуть найвлучніше схарактеризував її А. Малишко: “Доповідь складена, — говорив Малишко, — з додатніх відгуків і від'ємних, і вони так зрівноважені, що важко зрозуміти, чого ж більше в нашій літературі: хорошого чи поганого. Творчий процес розвитку великої української літератури в доповіді не розкрито.”

Уважно перечитавши Бажанову доповідь, я не можу до Малишкової характеристики нічого додати — вона цілком правдива.

Стверджуючи зрист літератури, Бажан називає кілька десятків письменників та їх творів, які на його думку свідчать про цей зрист. Але негайно робить їм закид, що в їх творчості часто-густо література перестає бути галузєю людинознавства, бо письменники захоплюються описами сторонніх, підрядних, явищ і речей, часто письменник захоплюється технікою, стаючи на шлях техніцизму: “І тоді проблеми технічні перестають бути проблемами людинознавства, і тоді герой виступає не як творці, володарі техніки, а як її придатки, її прислужники.”

Що й казати — золоті слова. І правдиві! На це смертельно хворіє вся радянська література, як і вся радянська система: людина там справді безвольний додаток не тільки до техніки, а й до божевільних ідей, людина там — раб, на якому здійснюють найбезглуздіші експерименти. Якби М. Бажан був справжньою людиною, а не боязким “самостраховщиком” та рабом для експериментів, то спершись на цю тезу, міг би перекреслити майже всю сучасну радянську літературу, і тоді, може, вдалося б йому витичити її шлях у майбутнє. Та він цього не тільки не міг, а, здається, й не хотів зробити.

Далі М. Бажан додає, що краса людини розкривається в патосі праці. Саме це розкриття людської душі “вірно показано в задушевній новелі О. Гончара “Соняшники”. (Цю новелю наши читачі вже знають — вона друкувалася у “Н. Днях”).

Доповідач розправляється (це тепер модно і він тут виступає сміливіш) і з теорією безконфліктності в літературних творах. Суть цієї теорії в тім, що, мовляв, усі радянські люди добрі, отже, наділяти їх від'ємними рисами — значить зводити наклепи. Тому всі герой й ситуації були припудровані й підсолоджені, жодного конфлікту в героя і в творі не було, себто не було фактично художньої літератури.

Відзначаючися осяги окремих письменників у ділянці великого роману, М. Бажан закидає багатьом романістам безсюжетність, композиційну аморфність, перевантаженість деталями, хронікальний виклад, розтягненість творів. За приклад ставить М. Стельмахів роман “Велика рідня”, який у російському перекладі вийшов на 200 сторінок тоншим, ніж в оригіналі..

Говорячи про драматургію, М. Бажан відзначає п'єси О. Корнійчука, зокрема нову його п'єсу “Крила”, передбачаючи, що “про висловлювання її героїв багато говоритимуть, дискутуватимуть, сперечатимуть”

ся..." Говорячи про нову й справді цікаву п'есу В. Минка "Не називаючи прізвищ", доповідач закидає йому, що "нові соціалістичні риси характеру позитивних персонажів він показав маловиразно й недійово, що є слабкою ідейно-художньою стороною твору..."

Згадавши "Дочку прокурора" покійного Юрія Яновського, М. Бажан запевняє, що основний недолік цієї п'єси "саме в тому їй полягає, що в ній немає сильних, дійових образів радянських людей, ворогів того задушливого закапелку, в якому виникла драма молодої радянської дівчини Лілі Чуйко."

М. Бажан, звичайно, тут не міг сказати, що тим "задушливим закапелком" є весь СРСР, у якому "виникла драма" не тільки Лілі Чуйко, а й цілих народів і їх літератур. Знаменно, що "запахи" цього закапелку по смерті Сталіна потрохи витягаються на світ Божий. Перший почав їх витягувати Ю. Яновський ("Дочка

прокурора"), потім В. Минко ("Не називаючи прізвищ") та О. Корнійчук ("Крила"). Всі ці п'єси наперебій виставляють усі театри СРСР, починаючи з Москви і кінчаючи холодною Якутією. І всюди вони мають нечуваний в СРСР успіх у глядача. Розкривають уже цей "закапелок" і повісті, напр., О. Гончар у своїй останній повісті "Щоб світівся вогник", з якою ми ще познайомимо наших читачів.

В ділянці сатири М. Бажан відзначає Остапа Вишню, С. Олійника, П. Сліпчука, С. Воскрекасенка, Я. Галана, С. Тудора та інших.

В ділянці поезії М. Бажан відзначає П. Тичину, М. Рильського ("Ранок нашої вітчизни") та Л. Первомайського, заявивши, що не схильний закидати Первомайському похмурустю кольориту і обвинувачувати його "в трагічному сприйнятті дійсності", як то роблять критики.

"SCHÜPLÄTTER"

"ШУПЛЯТЕР"

Популярний баварський танець пар

Одним з ефектовніших танців німецького народу є Шупплятер — баварський танець залицяння, що представляє собою зусилля чоловіка осягнути прихильність жінки. Танок начинає жінка достойним круїнням, а за нею в безпосередній віддалі йде чоловік, що плесканням долонями намагається звернути її увагу. Вкінці байдужність її меншає, і пара колихається разом в ритімчім вировім русі, кінчаючи символічною фігурою, що є підкресленням прихильності жінки до чоловіка.

Цей танок, разом із іншими проявами німецької культури перенесли до Канади сучасні імігранти. Він безсумнівно відіграватиме поважну роль в культурному розвитку Вашої нової країни. Пам'ятайте це у Ваших згадках про Рідний Край.

O'Keeffe's
OLD VIENNA
BREWERY LTD

Після Л. Первомайського, М. Бажан говорить про В. Сосюру, черговий раз картаючи його за старі гріхи, заявляючи, що "радянський читач має право вимагати від Сосюри більш продуманих і художньо цініших творів..."

Говорячи про А. Малишка, М. Б. відзначає його збірку "За синім морем", "Корейську поему" та найновішу Малишкову збірку "Книга братів", зазначаючи, що в останній збірці "є й невиразні твори, неопрацьовані строфі, поспішно накреслені рядки". (Поезії з цієї збірки див. у "Н. Д." ч. 58).

Далі — мова про П. Вороњка, що "успішно шукає... змістовне слово, поборює ту деяку розкошаність мови і образної системи, яка позначилась на його перших творах". Потім згадуються М. Нагнибіда, Любов Забашта, М. Руденко, П. Дорошко, О. Підсуха, М. Упеник та інші і зокрема наймолодші поети — Д. Павличка, І. Рядченко, В. Федорович, Б. Степанюк.

Розглядові літературознавства та літературної критики М. Бажан присвячує цілий розділ доповіді. Він підкреслює, що за шість між'їдовських років у цій ділянці є чималі осяги. Зокрема підкреслює вихід у світ першого тому "Історії української літератури", створеної Інститутом Літератури Академії Наук. Гордиться тим, що літературознавство було скероване на розкриття зв'язків української літератури з російською, б'ючи поклони презирного малороса перед "старшим братом".

Тут він знову перераховує десятки імен і творів, виставляючи на перше місце справжнього україножера людененависника, Л. Новицького, закидає "ображене мовчання" Ю. Кобилицькому (в 1951-52 рр. була гостро розкритикована його праця про Івана Франка). Поруч з тим стверджує, що серед критиків інколи трапляються люди непідготовані, псевдовчені. До них зараховує львівського критика В. Півторадні, що вмістив у журналі "Жовтень" (Львів) статтю про мастерність художнього мотивування. "Стаття, — говорить М. Бажан, — просто кумедна своєю претензійністю, поєданою з дивовижною неписьменністю. На подібному ж псевдонауковому рівні написана й стаття критика К. Сторчака про трагедію..."

Цікаво, що чи не вперше за останні 15-20 років заговорено про мову, як основний елемент художнього твору. Питання мови письменника не менш важливі для еміграційних літераторів. Серед нас панує дика, висловлюючись делікатно, думка, що письменникові зовсім непотрібно знати мову! Ми ще й досі не позбавились отого незрозумілого в нормальних умовах терміну — "мовний редактор". Дивна річ. Уявім собі, що за кравецтво сучасного найдорожчого одягу взявся б дикий бушмен, що не вміє орудувати ножицями й голкою, і почав би шити "великі твори", розраховуючи на якогось кравецького ножице-голчаного "редактора", який усю його примітивну бушменську мастерність... належно відредактує!. Чи може бути сумнів, що порядна людина не зможе надіти на себе "великий твір" того, не менш великого і архигеніального майстра: він надаватиметься лише тому ж бушменові..

Мова наших письменників на еміграції, як і в Україні, за останні десятиліття зубожіла просто катастрофально. І говорити про мову в рецензіях і критичних статтях у нас вважається нижче літературознавчої гідності. Перегляньте для прикладу всі числа "Нових Днів". Серед кількох десятків, інколи навіть дуже глибоких критичних статей і добрих рецензій про мову письменника говориться лише в одній статті: В. Чорногай, "Поема непереможного оптимізму" ("Тигролови" Ів. Багряного), "Н. Д." чч. 41 та 42.

Ось чому я залишки заштитую повністю Бажанові думки про літературну мастерність:

"Боротися за мастерність літератури не можна, не

борючись за високу мовну культуру письменника. Мова — першоелемент художнього твору. Проте за останній час ряд критиків, а подекуди й преса, не тільки не бореться за чистоту, багатство, народність мови, а, навпаки, збиває з пантелику письменника, штовхає його на штучне збіднення мови, на зведення її до набору небагатьох канцелярсько-суконних зворотів.

Боротьбі за чистоту української мови — цієї великої мови великого народу — не приділяють належної уваги ні Інститут мовознавства АН УРСР, ні наша критика, ні письменники. Треба уважніше ставитись до чистоти й народності мови, засуджуючи всякі випадки її засмічення, збіднення, перекручення.

Невміння деяких критиків розібратися з художнім твором, визначити його позитивні сторони, роз'яснити і авторові, і читачам його слабості, а тим паче перевонливо роз'яснити його помилки — це невміння деяких критиків замінюють огульним вихваленням чи огульним засудженням того або іншого твору, поспішаючи наліпити на нього відповідний ярлик. Зрозуміло, що користі з цього не буває.

Критика повинна бути вдумливою, товариською, діяти методом роз'яснення й переконання. Якщо та частина критиків, яка, за браком інших засобів, діяла досі дубинкою або кадилом, відмовиться від цих інструментів, то тоді вона на ділі стане справжнім другом письменника і надійним порадником читача.

Пережитки групівщини, приятелізму, "чиношанування", які до кінця в нашому середовищі ще не подолані, заважають успішному розгортанню і зміцненню критики."

А на еміграції хіба не стоїть на перешкоді розвитку літератури "чиношанування"?.. Чи не більше ще, ніж в Україні.

Про зрост письменницьких кадрів в Україні Бажан подає такі факти:

"Письменницька організація України рік-у-рік повноє свої лави за рахунок талановитої молоді.. Приплив молодих творчих сил у нашу літературу за останні роки особливо великий. З кращих творів, що з'явилися після Другого з'їзду СРПУ, велика частина належить молодим письменникам.

За період між Другим і Третім з'їздами до членів Спілки прийнято 128 чоловік. За цей час в літературу прийшли такі прозайки, як М. Чабанівський, С. Чорнобровець, П. Автомонов, А. Корунжий, М. Томчаний, П. Загребельний, поети І. Рядченко, Надія Хоменко, Є. Доломан, П. Шадур, Алевтина Дрозд, драматурги Є. Кравченко, Ф. Вольний, М. Дубов та багато інших літераторів.

Тільки у видавництві "Радянський письменник" за між'їдовський період вийшло з друку понад 70 пер-

Г. ЧОРНОБІЦЬКА

**

Криштальний іней блісками холоне —
Сліпучий фон на синій твій берет,
А лижов гін несе тебе вперед
До берегів у білому полоні.

Вбачаєш знак у явора поклоні,
Шукаєш мови з лицарем дерев,
Тимчасом вітер заздрісно бере
Спіралі кіс у трепетні долоні.

У давнині лишив я світлив образ.
Сьогодні вів неминучий бриз,
Гаряча пальма хилиться униз
І кида тінь — що мить, то інший обрис,
А спраглий зір мій ловить у півсні
І золото кіс твоїх, і білий сніг..

ших книг молодих письменників. Чимало книг молодих авторів випустило видавництво "Молодь" та обласні видавництва. Крім того, більше 100 початкуючих авторів надрукували свої перші твори в альманахах.

Молодий прозаїк Ю. Мушкетик написав цікаву історичну повість "Семен Палій". Вийшли з друку романи Б. Беленкова "Рассвет пламенеет" та В. Баграновського "Дорога призвания", книга В. Лагоди "Квітень".

Журнал "Жовтень" нещодавно опублікував повість молодої волинської письменниці Ольги Ткачук "На-зустріч волі".

Понад десять п'ес молодих драматургів поставлено лише в цьому році в ряді театрів України.

Приходять молоді сили й на ділянку критики. Їх увагу привертають актуальні проблеми радянської літератури. Над такими проблемами працюють П. Моргаєнко, В. Янов, Л. Коваленко.

Цей творчий доробок молодих літераторів свідчить про їх значну активність і про різноманітність жанрів, в яких вони працюють..."

"Практика показала, що найбільш дійовою і плодотворною формою роботи з молодими письменниками є обласні літературні об'єднання..."

Літоб'єднання зараз існують в усіх областях Української РСР. В них налічується понад 900 початківців, з яких більше ніж 350 осіб систематично друкуються в обласній і республіканській пресі.

Комісія по роботі з молодими авторами СРПУ щодня одержує велику кількість рукописів молодих прозаїків, поетів і драматургів. Рукописи надходять не тільки з областей нашої республіки, а й з багатьох місць за межами УРСР. До рецензування цих творів заличується досвідчених письменників — поетів, прозаїків, критиків.

Нове поповнення нашої літератури свіжими молодими силами значною мірою іде з письменницьких обласних організацій, для яких, як і для президії, робота з молодими талантами є одним з найважливіших завдань. В обласних організаціях письменників уже згуртовано значні сили.

У своїй роботі керівництво СРПУ прагнуло зміцнити обласні письменницькі організації там, де вони існують, і створити нові організації в тих областях, де вже виросла і виявила себе літературна молодь. У цій справі в нас є певні зрушення — письменницька організація Донбасу за час між двома з'їздами зросла до 22 членів і кандидатів, організація харківських письменників — до 33 членів СРПУ. Львівська організація має 36 осіб. Зросли кількісно й такі організації, як Закарпатська, Одеська.

За цей же час з'явилась нова обласна письменницька організація — Дніпропетровська, що нараховує 10 членів і кандидатів СРПУ."

"До Спілки радянських письменників України прийшла група письменників Криму, серед яких один з найстаріших письменників країни, автор відомої епопеї "Севастопольская страда" С. Сергєєв-Ценський, визначні письменники Є. Поповкін, М. Нікандров, Д. Холендро та інші. Нашим обов'язком є всіляко допомагати Кримській організації, добре знати її творче обличчя, її творчі можливості, щоб з Криму ішло нове й нове поповнення лав українських і російських письменників нашої республіки."

Коли порівнююти доповідь М. Бажана з доповідями проф. Юрія Шереха чи В. Домонтовича на з'їзді еміграційного МУР-у, то можна зробити висновок, що М. Бажан не зазирає в глибину літературно процесу, уникає всяких проблем, а скоріше човгається по поверхні, як новими підошвами по паркеті.

Співдоповідь П. Тичини про молодих поетів, виголошена на з'їзді, була чи не найогиднішою: у своєму підхалістві і самострахуванні цей, може, її найбільший український поет нашого століття, перешов усякі межі. На прикладі П. Тичини яскраво бачимо, як російська комуністична система знищує людину. З Ти-

чини не можна сміятися — над ним треба плакати.. Ale в ім'я об'єктивності скажу, що його доповідь — стара, стара сталінська патефонна плита, яка, зовсім без потреби вже, була відіграна на останньому з'їзді письменників України. Психоза страху не лишили Тичини й сьогодні, коли зотів не тільки сам Сталін, а й отриває його система придушення літератури.

Та якби там не було, можна зробити висновок, що підрадянська українська література, яка сьогодні ще не може дати великих загальнолюдських творів, завдяки своєму поневоленні, швидко зростає, ростуть нові літературні сили, українці сьогодні ведуть перед в цілому СРСР в ділянці поезії (Тичина, Бажан, Рильський), українці мають монополію в радянській драматургії (Яновський, Минко, Корнійчук, Баш та інші), українці змагаються за перше місце в СРСР в ділянці художньої прози (Гончар та інші). Якби ми критично не ставились до згаданих тут осіб і до їх творчості, але так чи інакше, а їх діяльність буде на рахункові українських перемог.

За приклад зросту української сили в СРСР наведу факт, що навіть такий обережний чоловік, як М. Бажан, наводячи приклади і порівняння з радянських письменників, на першому місці ставить українців, а тоді вже росіян. Коли ж мова про класиків, то він на це ще не зважується, але чергує їх: наприклад, Пушкін, Шевченко і т. д., ставлячи одного російського класика, а за ним зараз українського. Це ніби дрібний факт, але він дуже вимовний — ще пару років тому це було неможливе.

Твори українських письменників завойовують книжковий ринок СРСР, а це, всупереч бажанню російського окупанта, таки скріплює наші позиції в цій сучасній тюрмі народів. Питома вага українства в СРСР в по-воєнні роки зросла до небувалосі досі ролі. І це доказ нашої молодості, сили, а в скорому майбутньому й перемоги.

Дальші інформації про з'їзд письменників — у наступному числі.
П. Волиняк

СКЛАД ДЕЛЕГАТИВ 2-ГО ЗІЗДУ ПИСЬМЕННИКІВ СРСР

(За доповідю Л. Нікуліна — голови мандатної комісії з'їзду).

Росіян — 250, українців — 71, жидів — 72, грузин — 45, вірмен — 36, білорусів — 28, азербайджанців — 28, казахів — 20, латишів — 15, татар — 14, узбеків — 13, литовців — 12, таджиків — 10, киргизів — 10 і т. д.

Ці цифри показують, як упосліджені українні в СРСР: на яких 90 мільйонів росіян — 250 делегатів, а на 45 мільйонів українів — тільки 71. Ще разючиша різниця, коли порівняти з жидами: жидів нараховується в СРСР тепер менше 3 мільйонів, а делегатів вони мали 72, себто більше від українців! Цікаво, куди зараховано таких письменників, як Натан Рибак, Юхим Мартич, Марко Зісман, Л. Первомайський та інші?

Цікаво, що навіть з такими народами, як грузини, вірмени та інші малі кількісно народи, українці виглядали на з'їзді чисельно дуже бідно. Звертає увагу, щоправда, факт, що українці подані безпосередньо після росіян, хоч їх менше від жидів.

Ще гірше — просто трагічно! — виглядали українці на I-му Всесоюзному з'їзді письменників СРСР (1934 р.): росіян — 201, українців — 30, грузин — 28, вірмен — 19, білорусів — 17, узбеків — 12, казахів — 6, і т. д. Той з'їзд відбувався саме по закінченні сталінсько-постишевського терору, якого ще не бачив світ..

Усіх делегатів було 738, з них з правом ухвалального голосу — 626, дорадчого — 112. Комуністів серед делегатів — 72.5%. Звертаємо увагу, що комсомолець в СРСР вважається безпартійним.

За категоріями діяльності делегати з'їзду розподілялися так: 274 прозаїки, 241 поет, 64 драматурги, 12

кінодраматургів, 65 критиків та літературознавців, 30 дитячих письменників, 18 перекладачів та журналістів, 14 нарисовців, 1 "сказитель" (творець билін?), 1 фольклорист.

За освітою делегати ділилися: 359 з вищою, 205 з незакінченою вищою, 134 з середньою, 55 зі вченими ступнями, 175 дійсних членів Академії Наук.

За радянськими суспільними східцями відзначено такі групи: лавреатів Сталінських премій — 161, депутатів Верховної Ради СРСР — 31, депутатів Верх. Рад Союзних республік — 41.

Участь українців у керівних органах З'їзду така: у президії З'їзду 5 осіб — М. Бажан, В. Василевська (дякуюмо Корнійчуку), що збільшив нашу націю на одну теж-українку!, О. Корнійчук, М. Рильський, П. Тичина; у секретаріяті З'їзду: О. Гончар, С. Скляренко, Ю. Смолич; у мандатній комісії: А. Головко, А.

Малишко; у редакційній комісії — тільки один Л. Дмитерко.

Керівного становища на З'їзді ніхто з українців не займав, хоч українці в деяких ділянках літератури займають сьогодні провідну, якщо не монопольну, роль. Зокрема в поезії і в драматургії.

Як видно зі списків, один з найстарших і найвизначніших українських письменників, Володимир Сосюра, на цьому з'їзді був упослідженій взагалі — дорогою обійшлася любов до України...

Цікаво, що канадська й американська українська комуністична преса ці цифри старанно замовчує, обмеживсь стандартною комуністичною старшо-братьово-подхaldімною алілуїйчиною. Добре було б, якби комуністи, яким попадуть ці цифри, задумалися над ними. Може б і вилікувався якийсь...

П. Вол.

Проф., д-р Е. П. СЛАСТЕНЕНКО
Торонто-канадський Університет, Канада.

Зоогеографічний огляд басейну Чорного моря

The zoogeographical review of the Black Sea, by prof. E. P. Slastenenko.

Подана географічна аналіза базується на вивченні поширення та умов існування морських, солонуватоводних та прісноводних риб басейнів Чорного, Озівського, та сполучених з ними Мармурового та Егейського морів, які разом за складом фауни утворюють особливу чорноморську зоогеографічну округу, що належить до Понто-Каспійсько-Аральської провінції Середземноморської підобласти. Середземноморська під область характеризується в загальних рисах наявністю тут родів, відсутніх в інших під областях, як от роди: білуги, оселедці, краснопірки, жерехів, підустів, марен, шемаї, бистрянок, густери, рибців, чехоні, коропа, гірчака, сома, умбри, судаків, чопів, деякі роди бичків та інші, з яких деякі є тут ендемічні, себто лише тут відомі. Середземноморська під область споріднена Міссісіпській наявністю деяких спільніх родів, як от: міног, осетрів, оселедців, лососів, сигів, харіусів та багатьох інших, крім того є спільна підродина лопатоносів та деякі інші види.

Понто-Каспійсько-Аральська провінція Середземноморської підобласти охоплює басейни Чорного, Каспійського та Аральського морів та області Мармурового моря в Європі та Азії, а також північну частину Егейського моря разом з ріками від Марірі до Пенау в Фессалії.

Ендемічними родами для цієї провінції є деякі роди, як от міноги, лопатоноси, оселедці, перкаріна й деякі роди бичків. Представники цих родів є залишками верхнетретичної прісноводної та солонуватоводної фауни, яка жила у внутрішніх водах, розташованих на місці сучасних Чорного та Каспійського морів. Спільними родами Понто-Каспійсько-Аральської провінції з іншими провінціями є: осетри, плітки, яльці, підусті, марени, уклей, гольці, судаки, йоржі та деякі бички.

Понто-Каспійсько-Аральська провінція поділяється на 3 округи: 1) Чорноморська, включаючи Чорне, Мармурове та Егейське моря, 2) Каспійська та 3) Аральська. У всіх цих округах для всієї провінції спільними ендемічними видами є: осетер (шип), шемаї та мала колючка. Ця провінція має і реліктові роди, як от умбра, яка поширина в східніх штатах Півн. Америки, у Канаді, у Дунаї та в Дністрі; лопатоніс, що водиться в Аральському морі та в р. Міссісіпі; в'юн, що зустрічається в Європі, у Китаї, Південній Азії, Японії і в Амурі; морський судак, близький до американського виду. Крім того, в цій провінції зустрічаються види з переривчатим поширенням, які відсутні в проміжку: Сибір, Туркестан та Центральна Азія, але потім знов з'являються в Амурі, Манджурії, Кореї та Японії, де

представлені близькими видами з Понто-Каспійсько-Аральською провінцією. Реліктовий характер фауни Понто-Каспійсько-Аральської провінції пояснюється наявністю м'ягчого підсоння в льодовикову добу, що й давало можливість деяким видам пережити ці часи, сковані поза межами зледеніння.

Після цієї короткої загальної характеристики Понто-Каспійсько-Аральської провінції переходимо до розгляду основної нашої теми — Чорноморської округи. Головну увагу нашему тут дослідженю ми приділяємо морській фауні, бо до цього часу ми не мали ніякого поділу басейну Чорного моря на зоогеографічні зони на підставі поширення та умов її існування.

З ендемічних родів в Чорноморській окрузі представлені солонуватоводні роди: перкаріна та реліктогобіус (бичок). Характерними тут є ендемічні види: українська та венгерська міноги, дунайський прісноводний лосось чи головатиця, який тут заміняє сибірського тайменя, що пошириений у деяких дільницях р. Волги, Ками та Печори, а також у Сибіру. Умбра, яка поширина в Дунаї та Дністрі, і близька до американського виду, поширеного в східніх штатах Півн. Америки в області Великих Озер та в басейні Міссісіпі, далі 2 види чопів — один із них у Дунаї та Дністрі, а другий у Дунаї і Вардарі, донський йорж — у Дністрі, Дону, Кубані, смугастий йорж — у Дунаї та деякі види бичків.

Загальними з Каспійською округою (і більш ніде не зустрічаються) є такі роди та види: руський осетер, севрюга, яка поширина до Адріатичного моря включно, оселедці, які мають різні види та підвиди в Чорному та Каспійському морях, вирозуб, берш, морський судак, деякі види різних родів бичків.

У Чорноморському басейні є також види, які поширені далеко в циркумполлярній провінції, як кумжа, харіус, гольян, підкамінник, *Cyprinodon sophiae*, властиві фауні Ірана, Сірії та південній частині Малої Азії.

Фауна риб басейну Чорного моря складається з 247 видів та підвидів, що належать до 123 родів та 57 родин, з яких морських середземноморсько-atlantичних 115 видів, прісноводних 98 та солонуватоводних 34 види.

Фауна риб Мармурового моря, включаючи і прісноводні форми, що зустрічаються в солонуватих водах, складається приблизно із 200 видів, з них 135 (плус 4?) видів спільні з Чорним морем, коли ж виключити 24 прісноводні види, то залишається всього 111 спільніх видів. В Мармуровому морі зустрічається 69 видів, які відсутні в Чорному, хоч їх з'явлення відмічалось в прісноводній дільниці останнього, а тому по суті їх

можна було включити до складу фауни власне Чорного моря, як рідких гостей.

Фауна Єгейського моря приміром на 100 видів та підвідів має більш, ніж Мармурове море, себто, складається з яких 300 видів, з них спільними з Чорним морем є 120 видів. Біля 100 видів риб Єгейського моря не зустрічаються в Мармуровому. Спільніх видів Чорного моря з Північним або Німецьким біля 80, з Балтійським біля 70 видів, а з Атлантичним океаном — біля 100 видів.

При порівнянні морської середземноморсько - атлантичної фауни Чорного моря з Мармуровим виявляється, що останнє представлена більшою кількістю видів таких родин як акулові, плахтурі, камбалуваті, зеленушки, собачки, спарові тощо, хоч більшість з них відвідують прибосфорську дільницю Чорного моря, що дало нам підставу включити Мармурове море разом з західною частиною Чорного в одну прибосфорську фауністичну дільницю.

Take same спостерігається при порівнянні окремих груп Чорного моря з Єгейським, тільки з тою різницею, що видовий склад цих груп в останньому різноманітніший. Різниця в фауні Чорного з Північним морем виявляється у видовій перевазі в Чорному морі представників таких родин, як осетріві, окуневі, оселедців та бичкових. З середземноморських груп тут більше видів з родин зеленушкових, собачок, морських голок, спарових тощо. Подібність між цими останніми морями виявляється наявністю спільніх видів з родин: акулових та оселедців, а з середземноморських груп деякими спільними видами родин кефалів, скумбрій, морських півнів та бичків. Приміром ті ж риси подібності та відміни виявляються при порівнянні фауни Чорного моря з Балтійським та Атлантичним океаном, тільки з останнім у Чорному морі є більше спільніх видів. Загальна кількість видів риб у Чорному та Мармуровому морях примірно однаакова і різниця виявлена в тім, що в Мармуровому переважають середземноморсько-атлантичні форми, тоді як у Чорному є біля 34 видів евксинських, себто давніх та досить прісноводних форм.

З Єгейського моря пройшло в Чорне більш 1/3 складу його фауни, а з Середземного в цілому, де нараховується біля 500 видів, що належать до 123 родин, біля 1/5 її складу.

Зустрічаються тут і види з ширшим ареалом поширення, які спільні всім морям. Так біля 50 видів є спільні для Чорного, Мармурового, Єгейського, Балтійського й Північного морів та Атлантичного океану, себто приблизно половина середземноморсько - атлантичних форм що пройшли в Чорне море широко поширені, тоді як друга половина їх відноситься до видів з обмеженим поширенням, головно до середземноморських ендеміків.

Фауна риб басейна Чорного моря, як відомо, складається з 3-х груп: 1) прісноводної, що за своїм походженням є третиною, яка уціліла в льдовикові часи в прикаспійській області, а в післяльдовикові поступово поширилась на захід, заселивши Чорноморський басейн. Ця група складається з чисто прісноводних та півпрохідних та прохідних риб, що по різному виявляють своє ставлення до солонуватих вод. Так одні види зовсім не витримують осолонення, другі поступово призначаються в солонуватих водах, утворюючи проміжну солонуватоводну групу. З загальної кількості 247 видів басейну Чорного моря в прісних водах зустрічається 152 види різного походження, з яких на долю прісноводних припадає 98 видів та підвідів, а з цих останніх 40 видів поширені в солонуватих водах Чорного, а 34 види Озовського моря.

Кількість видів риб по басейнах рік Чорного моря поступово зменшується в напрямку з заходу на схід, що пояснюється з одного боку розмірами рік, їх характером та зв'язками з другими басейнами, та з дру-

гого боку історичними причинами, що склалися ще в минулому. Так, починаючи з заходу, ми маємо такі дані: у Дунаї біля 90 видів, у Дністрі біля 85 видів, у Дніпрі 80, в Півд. Бузі біля 75, в Дону 62, в Кубані 51, в Ріоні 50, останні дрібні річки мають в своєму складі 20-25 видів.

Друга група риб, так зв. pontійських реліктів, є залишком сарматської фауни, що складається тут з 34 видів та підвідів. Ця група також неоднородна за своїм характером, так тут є: а) каспійські елементи, б) види, які, мабуть, середземноморського походження та в) сарматські елементи і накінець — 3-тя група середземноморських елементів, що складається з 115 видів та підвідів риб, які прийшли з Середземного моря в Чорне. З цих останніх 24 види представлені в Чорному морі особливими видами чи підвідами, які, мабуть, відокремились від типових видів ще за так званих тирренських часів, себто під час першого осолоніння Чорного моря. Останні 91, середземноморсько-атлантичні види, за своїм походженням складаються з таких груп: а) біля 25 середземноморських ендемічних видів (що складає 1/2 всіх середземноморських ендеміків), б) види, що сполучають життя в Середземному морі та Атлантичному океані, в) види, які сполучають життя в Атлантичному та Індійському океанах, г) які сполучають життя в Атлантичному та Тихому океанах, д) види, що сполучають життя у всіх 3-х океанах.

Чорне море має також спільні види з Північним Крижаним океаном та з Червоним морем. Деякі черноморські види є космополіти та деякі випадковими тут гостями. Крім того тут зустрічаються також види з амфібореальним та біополярним поширенням.

Як бачимо, фауна риб Середземноморсько-атлантичної області, до складу якої входить Черноморська фауністична округа, має мішаний характер і складається із стародавніх ендемічних теплолюбних та поміркованих атлантичних видів, з домішками видів з Індійського, Тихого або Північного Крижаного океану чи то з широким ареалом поширення.

Із 57 родин, представлених у Чорному морі, 11 мають у своєму складі прісноводні види, як от: родина міног лососеватих, харіусових, умбрівих, щукових, коропуватих, Cyprinodontidae щіпавок, сомових, окуневатих, підкамінників; 2 родини представлені тут солонуватоводними видами: осетріві та оселедцові, дві родини бичкові та колючкові мають у своєму складі види всіх категорій, себто морські, прісноводні та солонуватоводні. Останні 42 родини, що складаються з морських видів, можна поділити на такі категорії: а) родини обмежені областю поширення Середземним морем та Атлантичним океаном, б) поширені в тропічній області, в) родини бореального характеру та г) родини космополіти.

Проаналізувавши поширення морських, прісноводних та солонуватоводних риб басейнів Чорного, Озівського, Мармурового, Єгейського та Середземного морів у цілому та їх умови існування, ми тут вперше подаємо поділ басейну Чорного моря на зоogeографічні зони. Так Чорноморський фауністичний округ поділяємо на такі 5 морських дільниць та 8 прісноводних районів, при чому кожній морській дільниці відповідають, прилягаючи до неї відповідно прісноводні:

I. Одеска чи Північно-західня морська дільниця, що охоплює всю північно-західну мілководну частину Чорного моря, південною межою якої є лінія, приміром Севастополь — Варна.

Характеризується ця дільниця фаunoю мішаного типу — евксинсько-прісноводної та середземноморсько-атлантичної. Із ендемічних форм характерні тут: перкаріна, морський судак, бентофілодіес (два останні спільні з Каспієм), дунайський смугастий йорж, бичок-головач; також характерні тут місцеві форми: тарань, деякі види оселедців та різні морські види, не поширені по інших дільницях басейну. До цієї морської дільниці

прилягають два прісноводні райони: Дунайсько-дністровський та Дніпро-бузький.

1) **Дунайсько - дністровський прісноводний район** охоплює гирла рік Дуная та Дністра з фауною більш ніж 80 видів риб. Характерним для цього району є наявність ендемічних форм: дністровський довговусий піскар, дунайський довговусий піскар, дунайський смугас-тий йорж, дністровський та дунайський чопи, умбра, та спільніх з іншими дільницями видів: бичок-головач, марена звичайна, балканська марена, строкатоногий підкамінник, перкарна чорноморська, сиг, харіус, голець, мадярська та українська міноги, реліктова форма — головатиця чи дунайський лосось, близький до сибирського тайменя, що пошириений по всьому Сибіру до Тихого океану та вимерло на просторі від Дністра до Дону включно. У горішніх дільницях Дуная крім того зустрічаються особливі підвіди вирозуба, шемаї та рибця. Як бачимо, цей район увійшов у тісний зв'язок з європейською фауною але наявність лише тут таких видів, як умбра, головатиця та інших вказує на відсутність тісного зв'язку цього району в післяводовикові часи з сусідніми ріками Чорного моря та дякуючи деякій ізоляції і безпосереднього впливу льодовикових вод, збереглись тут види, відсутні по інших дільницях басейна. У цьому, як і в інших районах Чорного моря, окрім колхідсько-анатолійського, відсутні роди: храмуль та *Cyprinodon*, крім того відсутні тут азіяцькі роди — маринки та інші, а також окремі види, властиві іншим дільницям.

2) **Дніпро-бузький прісноводний район** охоплює гирла рік Дніпра та Півд. Богу з фауною приблизно біля 80 видів. Характеризується відсутністю ендемічних видів, за винятком хіба що піскаря Белінга. Відсутність тут ендемічних видів Дунайсько-дністровського району, як от представників родів: чопів, головатиці, умбри, бичка-головача та інших видів та деяких представників фауни сусідніх, східніх дільниць, як храмуля, підкамінника та інших, вказує на те, що ендемічна фауна цього району в льодовикові часи зникла, а за час останньої чорноморської фази не встигла чи не змогла поширитися сюди з сусідніх дільниць.

III. **Озівська морська дільниця** охоплює Озівське море та область Чорного моря приблизно у сфері впливу Керченської протоки. Характеризується ця дільниця наявністю особливих видів чи підвідів: озівської камбули, озівської перкарни, тарані (ци остання спільна з Одесською дільницею), озівської морської голки, озівської пуголовки. В цій дільниці зустрічається біля 125 видів та підвідів риб, та до неї прилягають два прісноводні райони: Донський та Кубансько-Кримський.

3) **Донський прісноводний район** охоплює гирло ріки Дона, що характеризується відсутністю: рода марен, який однак поширеній по сусідніх дільницях, а також родів: чопів, головатиці, умбри, храмуль, відсутністю ендемічних форм, виключаючи хіба що яльца Данилевського, який крім Дона заходить і для горішньої дільниці Дніпра, та ще донського піскаря. Тут ми спостерігаємо те ж явище, що й у Дніпро-Бузькому прісноводному районі, де у зв'язку з загибеллю стародавніх четвертинних елементів в льодовикові часи, фауна дільниці населена видами, які не встигли з того часу утворити свої власні форми чи одержати види з сусідніх дільниць.

4) **Кубано-Кримський прісноводний район** охоплює гирло ріки Кубані, дрібні річки Півн. Кавказу та Криму. Характеризується наявністю особливих підвідів, близьких до типових видів сусідніх дільниць та передуває під впливом фауни Кавказу. Характерними тут є: кавказький головень, кубанський підуст, північно-кавказький довговусий піскар, кубанська марена, передкавказька щіпавка.

Ендемічними для дільниці є: сарделька оз. Абрау, бичок Крижанівського, атенський ялець. Відсутні тут види: бичок-головач, миньок, харіус та інші, головно

ендемікі інших дільниць, але зустрічається українська мінога.

Фауна Криму надзвичайно бідна і з одного боку є близька до фауни західнього Закавказзя та чорноморського узбережжя Малої Азії, а з другого — близька до фауни річок Болгарії, що вливаються в Чорне море.

Усі кримські види, за винятком слизика та підкамінника зустрічаються в Західному Закавказзі та заміщені відповідними підвідами, як от: кавказький головень, колхідський голіян, західноукраїнський піскар, колхідська марена та інші.

Фауна прісних вод Криму в цілому складається з таких елементів: чорноморський лосось, піструг, головень, голіян, кримський піскар, кримська марена, кримська шемая, батумська шемая, південна писарка, малій рибець, короп, карась, слизик, щіпавка, сингиль, лаврак, судак, бичок пісочник, підкамінник, колючка тригольчата, морська голка, довгорила морська голка.

У Криму, власне, нема ні одного ендемічного вида, бо марена по суті є підвід від *Barbus escherichi*, що зустрічається в Західному Закавказзі та Малій Азії. Крім того, в Кубані водиться близька їй форма — кубанська марена. Ні в Криму ні в Закавказзі немає храмуля.

III. **Кавказька морська дільниця** охоплює східню половину власне Чорного моря, межою якої є лінія на півночі від південного Криму до Синопу на Анатолійському узбережжі. Тут характерні особливі форми: палестомський пузанок, чорноморська морська собачка, піщанка, середземноморська атеринка; з морських видів вздовж Анатолійського узбережжя Чорного моря приходять сюди рідкі тут види: морська миша тошо. До цієї морської дільниці прилягає прісноводний район:

5) **Колхідсько - анатолійський прісноводний район**, межі якого поширюються від р. Ріона на сході, по узбережжі Анатолії, до межі поширення роду храмуль, себто приблизно до району р. Бруси, на заході. Характеризується дільниця наявністю представників родів: храмуль, *Cyprinodon*, яльців, підустів, верховодок, щіпавок, слизиків тошо, які відсутні у всіх раніш названих дільницях. Fauna району складається приблизно із 60 сарматсько-європейських, з домішкою азіяцьких, видів.

IV. **Прибосфорська морська дільниця** охоплює західну половину власне Чорного моря, Босфор та Мармурове море з середземноморською фауною та домішкою евксинських видів, що, приблизно, дість коло 200 видів. Характерна для дільниці відсутність ендемічних видів. Умови існування фауни південно-західної частини Чорного моря близькі до таких Мармурового, ніж до таких східної половини Чорного моря. Тут зустрічаються нечасті форми, відомі лише в цьому районі Чорного моря: чорноморська камбула, морський півень, морська собачка, морський карась, морський юнкер, колюз тошо.

У Мармуровому морі зустрічається приблизно на 69 видів риб більше, ніж у Чорному, які не доходять до Чорного моря, обмежуючись спорадичним появленням їх у Босфорі. Можливо також виділити окрему Кримську морську дільницю, що охоплює узбережжя Кримського півострова, в основному з фауною середземноморського походження. Тільки тут відомі такі види: морська собачка Кніповича, чорноморський губань та з обмеженням поширенням такі види як сфіrena, морська собачка, тошо.

Прісноводну фауну риб, яка обмежується берегами Мармурового моря, його проток та частково берегами, що прилягають до Босфору, Чорного моря, себто до стикання його з Колхідсько-анатолійським та Дунайсько-дністровським прісноводними районами, ми виділяємо в

6) **Босфорський прісноводний район** з характерною мішаною європейсько-евксинською фауною, що має в своему складі приблизно 50 видів та підвідів, з них

приблизно 35 видів в прісних водах дільниці, а останні 15 зустрічаються в Мармуровому морі. Крім того тут водяться представники родів, що або відсутні по інших дільницях, або з особливими тут видами, чи то підвідами.

V. Єгейська морська дільниця охоплює район Єгейського моря з типовою середземноморсько-атлантичною фаunoю з домішкою південних та північних, а також евксинських форм, усього приблизно до 300 видів. За межами Єгейського моря, Середземне море не піддавалось впливу фауни Чорного моря, як у минулому так і тепер. Прісноводна фауна цієї дільниці розглядається нами провізорно, головно тільки в районі рік, що вливаються до північної частини Єгейського моря; тут ми виділюємо два райони: Північно-єгейський та Мало-азійський, що охоплює єгейські береги М. Азії, приблизно до району Ізмира (Смирна). Прісноводної фауни Греції тут не розглядаємо.

7) Північно-єгейський прісноводний район охоплює басейни рік, що вливаються до Єгейського моря з півночі: Маріца, Места, Струма, а також Вардар, фауна яких вважається за збіднілу фауну р. Дунаю, виключаючи ендемічну форму властиву Вардару: *Phoxinellus macedonicus*; в іншому — тут європейські види з домішкою евксинських, які прийшли сюди в сучасні, черноморські часи як от: севрюга, білуга, бичок-цуцик та інші.

8) Мало-азійський прісноводний район охоплює мало-азійські береги Єгейського моря приблизно до району Ізмира.

Характеризується ендемічними видами: *Cyprinodon danfordi*, *Barbus lydianus*, *Varicorhinus holmwoodi*, а та-

кож наявністю деяких європейсько-евксинських форм: *Chondrostoma regium*, *Leuciscus borysthenicus smyrnaeus*, *Rhodeus sericeus*, *Alburnoides bivittatus*, *Leuciscus berak*, *Alburnus escherichi* та інші.

Після дослідження К. Косвіга (1942), стало очевидним, що межі поміж європейськими та мало-азійськими берегами Єгейського моря, в фауністичному відношенні, не є різко обумовлені. В загальному прісноводна фауна поширюється з одного боку зі сходу на захід, вздовж північних та менш — південних берегів Чорного моря, та з другого — з європейського суходолу на східній берег Малої Азії.

Чорноморську фауністичну округу ми ділимо на 2 підокруги:

I. Євксинська, що охоплює Озівську та Одеську морську дільницю, з прилягаючими до них прісноводними районами, а також північні береги Мармурового та Єгейського морів, спільність фауни яких у минулому, мабуть, була виразніша та поширювалась на всю область Єгейського моря. Тут ми маємо вплив євксинської фауни, яка в минулому, зогляду на відсутність зв'язку з середземним морем, домінувала над елементами європейської фауни.

II. Чорноморська підокруга охоплює Кавказьку, Прибосфорську та Єгейську морські дільниці з середземноморсько-атлантичною фаunoю, і є по суті в фауністичному відношенні частиною Середземного моря. Домішко євксинських форм в басейнах річок цієї підокруги не міняє її суті. Тут спостерігається поступове зменшення євксинських форм зі сходу на захід, а середземноморсько-атлантичних — навпаки.

Володимир СОСЮРА

ІЗ ЗБІРКИ “В САДУ БАТЬКІВЩИНИ”

**

Немов дзвенить проміння запашне
од бджіл і квітів... Сад увесь співає
й душа моя... Чарує все мене:
і листя шум, і неба синь безкрай,

і слози рос на ніжних пелюстках
квіток моїх, що рвати їх не хочу.
Мене п'янить солодкий їхній пах,
і колір їх чарує очі.

Там десь кує зозуля у гаю,
і дзвінко так її кування лине.
О, як люблю природу я твою,
моя свята, бессмертна Україно!

Твої міста в просторах голубих
мені шумлять, синіють рідні села,
твоїх дівчат смуглівих спів і сміх
в полях звучить, як музика весела.

Не знати тобі ніколи лихоліть.
Стою в квітках, тобою вічно юний.
Асфальт шосе машинами шумить,
гудуть дроти, неначе срібні струни.

Далеко десь дощами одшумів
ліловий обрій, дальньо грім гуркоче,
плівуть на травах тіні літаків,
я небо п'ю, як сині щастя очі,

губами й серцем, поглядом і всім,
що є в мені, усім, що зветься мною,
диханням, співом радісним моїм,
що попрощавсь уже навік з журбою.

Шуми ж мій сад, шуміть усі сади,
усі сади моєї України!
Я вас люблю, як і любив завжди,
і в щастя дні і в горя злі години.
Я од любови хочу впалити ниць,
о краю мій, тобою кров клекоче...
Стою в квітках, у сяйві й співах птиць,
і слози щастя заливають очі...

У невтомнім труді, як у грізних боях,
нас веде твоя доля орлина,
Україно моя, срібний спів солов'я,
шум заводів, моя Україна!

Бути такою тобі, як у мрії, у сні,
що ми бачим щодня, щогодини,
Україно моя, Дніпрельстану огні,
хвилі жита, моя Україна!

Безкінечні шосе і будинків ряди,
в морі світла міста, як жоржини.
Україно моя, повні щастя сади,
повні сонця, моя Україна!

Ти, як пісня пісень, у путі до мети,
мов кохана, що в серці єдина,
Україно моя, обеліски, мости,
світлі арки, моя Україна!

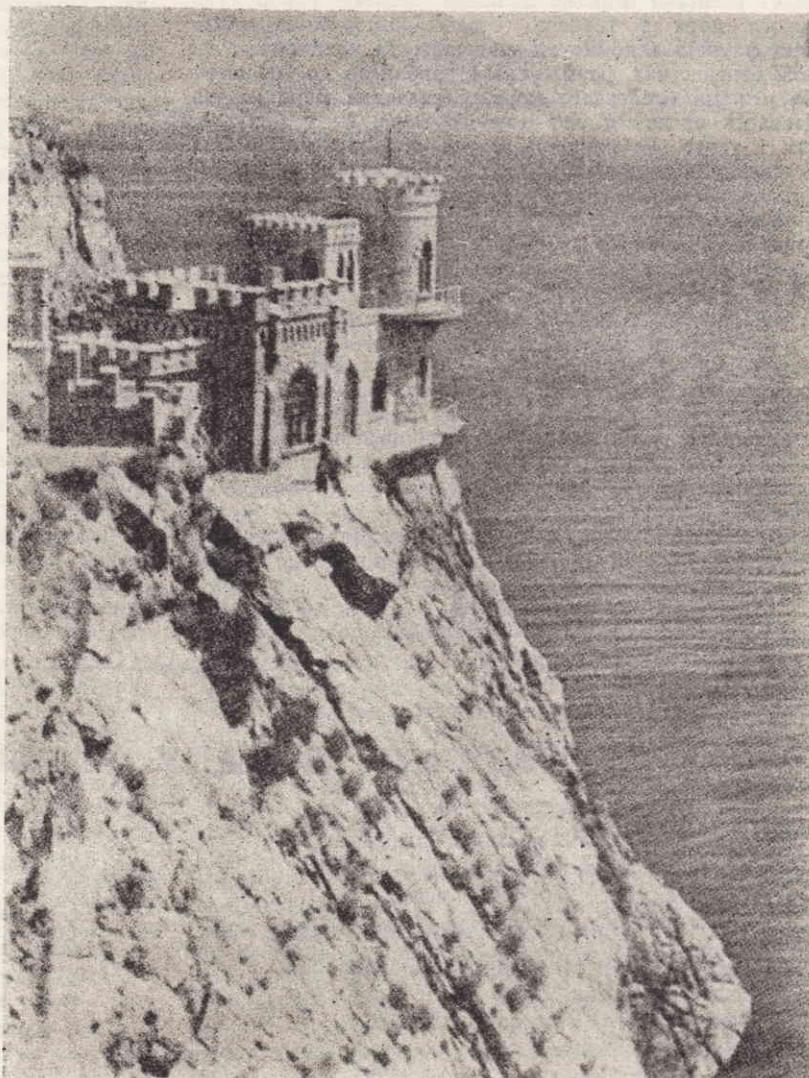
Твоя слава летить і за гори, і моря,
круг землі, наче райдуга, лине,
У народів сім'ї, як між зір, ти зоря,
Україно моя, Україно!

Деякі моменти з історії Криму

(Продовж. з попереднього числа)

Навряд чи можна знайти десь у Євразії гакий відносно невеликий терен, що мав би таку особливу та насичену драматичними епізодами історію. Усі факти та події з історії Криму виникають з наведених вище передумов, і разом з тим ілюструють ті тези, конкретними історичними фактами.

Первісне населення Криму. Повертаючи до основних фактів з історії Криму, мусимо сказати, що ми, поки що, не знаємо точно, коли там з'явилося перше населення. Проте в добу Середнього палеоліту (Мустьєрська доба) люди вже жили в печерах та щілинах Кримських гір. Судячи ж по тому, що в найновіші часи знайдено залишки культури ще давнішої людини, доби Нижнього палеоліту (Ашель) на Дністрі, на Кубані, на Кавказькому узбережжі та в Закавказзі, ми переконані в тому, що в найближчому майбутньому такі ж залишки буде знайдено і в Криму. Доба Мустьє, від якої люди залишили вже чимало пам'яток у Криму, розгорталася за часів третього потепління (Ріс-Вюрм) та переходу до четвертого льодовика (Вюрм). Ця доба, як це визнано науковим світом, тривала загалом від 50.000 до 20.000 років до нашого часу. Людина тих часів ще досить різко відрізнялася від сучасної людини і в своєму складі має ще низку звір'ячих рис. Людина цього типу звичайно зветься неандертальською і відноситься до особливого виду "гомо прімігеніус". Відповідно своєму розвиткові, неандертальська людина мала ще дуже низьку техніку, не знала ще ні луку зі стрілами, ні списів, обмежуючись лише примітивним ручним знаряддям. Також не могла ще робити собі якогось штучного житла, захищуючи від ворожих сил природи, живучи по печерах та під захистом скель. Пам'ятки доби Мустьє добре відомі в Україні та на Кавказі, але повністю відсутні в Росії, бо людина цієї культури могла існувати лише на півдні, по окремих, найсприятливіших для її господарства умовах. Крим своєю природою саме й давав ці умови. Особливість та значення знахідок доби Мустьє в Криму полягає в тому, що це єдине місце в Східній Європі, де, крім звичайних кам'яних знарядь, знайдено й кісткові залишки неандертальської людини. У горах (печера Кіїк-Коба) було знайдено кітицю руки та стопу ноги дорослої людини, а в 1953 р., сповіщало радіо-Москва та за звідомленнями в радянській літературі, біля Симферополя було знайдено майже повний кістяк дитини. Знахідка ця тим цікавіша, що, як вірити тим звідомленням, череп дитини, в основному неандертальський, має також риси наступного, розвиненішого типу так званої Кроманьонської людини. Отже, радянські вчені вважають, що ця дитина являє переходовий

Україна. Крим. Ластівчине гніздо.

тип людини, від неандертальської до вищої кроманьонської.

Також маємо в Криму досить численні пам'ятки пізнього палеоліту (Оріньян-Магдален). Людина цієї доби вже вищого типу і уявляється безпосереднім предком сучасної людини, хоч ще має в будові черепа деякі риси примітивності, тому її відносять ще до типу "гомо фосліс" (копальняної людини). Найважливішою знахідкою людини цього типу в Криму є унікальна знахідка поховання дорослої людини, з кістяком прекрасної цілості. Поховання це було цілком вирізане з оточуючим його кам'януватим ґрунтом і перебуває в Ленінграді в музеї Академії Наук.

Досить численні в Криму і пам'ятки епіпалеоліту. Доба ж неоліту репрезентована не дуже численними пам'ятками, у зв'язку з тим, що завдяки природнім багатствам Криму, його розташуванню та раннім зв'язкам, доба неоліту тривала тут не довго і досить рано

з'явилася бронза. У добу пізньої бронзи про населення Північного узбережжя з'являються перші писемні відомості у розвиненіших народів. Племена, що населявали Надчорномор'я та Крим, називалися кімерійцями. Відомості про них висічені на асирійських кам'яних стелах 8 ст. до н. ери. Згадуються також кімерійці у грецьких істориків та в Біблії. Цих історичних відомостей дійшло до нас дуже мало, але, судячи по них, можна думати, що кімерійці, у своєму соціальному розвитку ще не дійшли до створення держави, формуючи лише племінні союзи, що уявляли собою на той час досить грізну силу. Такий військовий союз кімерійських племен у 8 ст. до н. ери, обійшовши Чорне море Кавказьким узбережжям, вдерся до Малої Азії. У верхів'ях рік Тигру та Ефрату Асирійські царі вели з ними війни, поки не розбили їх і примусили повернутись додому. У 6-му ст. до н. ери Надчорноморські степи зайняли войовничі скитські племена, що надійшли з північного Ірану. Вони підкорили собі всі племена, що жили тоді в Україні, зламавши в першу чергу спротив кімерійців, з якими вели довгу та завзяту боротьбу. Після того кімерійці зникли з усього Надчорномор'я, перейшовши на південний берег Чорного моря. Решта ж скитаючись в Кримських горах де, завдяки особливим умовам Криму кімерійці зберегались ще кілька століть. Греки називали їх у ті часи таврами, а пізніше, як вони почали змішуватися зі скитами, тавро-скитами. Географічні назви пов'язані з пам'яттю за кімерійців, зберігалися в Криму ще кілька століть. (Боспор Кімерійський, Кімерик, Кімеріон і т. д.).

Греці. Одним знародів, що жив дуже довго в Криму, зберігаючи свою національність і мову, були греки. Вони жили в Криму, на південному узбережжі, понад 2.500 років і лише в 1937 р. були остаточно зліквидовані радянською владою, яка частину з них вислали до Греції, а частину до Сибіру. В інших місцях Надчорномор'я греки далеко швидше денационалізувалися. Отже, кримські особливі умови сприяли консервації і цього народу.

Грецькі купці з'являються на північному узбережжі Чорного моря вже в 7-ому сторіччі до н. ери. Торгівля з місцевим населенням виявилася настільки вигідною, що у 6-ому сторіччі до н. ери на північному узбережжі Надчорномор'я виникає низка грецьких торгово-вельних колоній, від Тіри в гирлі Дністра, до Фанагорії в гирлі Кубані. Деякі з них поселень швидко перетворилися у міста-держави, як то було і в Греції. У Криму, в половині 6-го ст. до н. ери греки, вихідці з Мілету, також заснували торговельні селища, з яких Пантикею, над Боспором Кімерійським (нині Керченська протока) швидко розрісся і згодом перетворився у столицю Боспорської держави, що відограла велику роль в історії Криму, охоплюючи часом увесь Крим, Озівське узбережжя та Кубань аж до середньої течії її включно. Пантикею був розташований на великій відокремленій горі, що стоїть біля берега. На вершині її було зроблено фортецю, обнесену кам'яними мурами. Тут був царський палац, храми, будинки громадського призначення (базиліки), майдан, тощо. По схилах гори, які з часом було розкопано та перетворено на тераси, кільцями довкруги гори простягалися вулиці. Круті та вузькі перевулки, часто зі східцями, йшли з долини вгору до фортеці і пов'язували між собою вулиці. Берег Боспорської протоки творить у цьому місці прекрасний природний порт, у якому місти-

лося одноразово біля 40 кораблів. Пантикею був у прекрасному місці, особливо вигідному для розвитку морської торгівлі. Він був над протокою між Чорним та Озівськими морями і близько гирла Кубані. Ці умови сприяли швидкому зростові міста, як найбільшого осередку ремісничого виробництва та імпортно-експортної та транзитної торгівлі. Поблизу Пантикея, по обох берегах протоки простягалася низка менших колоній виробничого характеру. По тих колоніях вироблялося вино та солена й сушена риба. Завдяки цим передумовам, Пантикею швидко розбагатів і зробився столицею найбільшої у той час надчорноморської держави. Ця держава мала значення, часом, для усього Надчорномор'я і історія її сповнена боротьбою та драматичними епізодами.

Друге місце, після Пантикею, мала колонія Херсонес (староукраїнський Корсунь), що виникла в південно-західному куті Криму (за кілька км. від Севастополя є їй досі руїни цього міста), над прекрасною природною бухтою. Колонію цю заснували в половині 5-го ст. до н. ери доряни, вихідці з Гераклеї Понтійської, на південному березі Чорного моря. Херсонес був розташований на рівному місці і оточений кам'яними мурами з баштами. Торгівля тут провадилася здебільшого вином, хлібом та рибою, хоч у меншому розмірі, ніж у Пантикею. Проте, згодом Херсонес у своєму розвитку іноді конкурював з Пантикеєм. На кілька км. навколо Херсонеса місцевість була розподілена кам'яними мурами на приватні ділянки, на яких плавався прекрасний виноград і вироблялося вино. Хліборобами були місцеві племена, що жили трохи далі від грецьких колоній у глибині країни. Часами важливим експортним крамом з Таврії були також невільники, шкіри, мед та віск. До 3-го ст. до н. ери Херсонес підкорив собі всю Західну частину Криму.

Третєю за розміром та своїм значенням, уже значно меншим за Пантикею і Херсонес, була — Теодосія. Заснували її юніани в половині 6-го ст. до н. ери на східному березі Криму. У половині 4-го ст. до н. ери Теодосія була завойована Боспорськими царями і приєднана до Боспорської держави, у якій зайняла друге місце після Пантикею в експортній торгівлі.

У 5-му ст. до н. ери Крим мав таке велике і життєве значення для Греції, особливо у постачанні хлібом та рибою, що в 440 р.увесь атенський уряд, на чолі з Періклом, і з усією атенською флотою, урочисто виїздив до кримських грецьких держав з дипломатичною місією. Найвищий розвиток зв'язків Криму з Атеними датується за боспорських царів Левкона I та Його синів (389-343) до н. ери), коли атени з поставили у себе на майдані статуї цих царів і, під час панатенських ігрищ віддавали їм почесті.

Скити. У 3-ому ст. до н. ери скити були витиснуті з усього Надчорноморського степу сарматами. Решта скитів збілася у степовій частині Криму, де вони створили місцеве скитське царство зі столицею Неаполіс (біля нинішнього Симферополя). Тут, завдяки природним умовам Криму, скити зберігалися ще кілька століть, тоді як по Надчорноморських степах про них не лишилося вже й згадки. У 2-му ст. до н. ери, за царів Скілурі та Палака, скити розгортають велику агресію і натискають на Боспор і Херсонес. Боспорський цар Перісад, не маючи вже змоги боронитися від скитів, зрікся царювання і передав Боспорське царство Мітридатові VI-му Великому, володареві Понтійської дер-

жави, що була на південному березі Чорного моря. Зараз же після зречення Перісада, скити, яких було дуже багато на Боспорі, підняли повстання проти греків, на чолі з Савмаком, захопили Пантикеї і скит Савмак став царем Боспорського царства. Одночасно скити облягли Й Херсонес. При таких критичних обставинах Мітридат VI. Великий послав зі своєї столиці Синопу фльоту з десантним військом під командуванням свого знаменитого воєводи Діофанта. Діофант висів у Херсонесі, розбив скитів і, забравши з собою херсонесців, рушив далі, відобразив від скитів Теодосію, а тоді зайняв і Пантикеї. Покаравши скитів він захопив у полон і самого Савмака, якого відправив до Мітридата. Загалом у цій боротьбі грецьких держав у Криму зі скитами. Діофант аж тричі приїздив до Криму, поки остаточно не розбив скитів, захопив Неаполіс і знищив скитську державу. Від того часу Херсонес увійшов до складу Боспорського царства, яке охопило весь Крим, Надозів'я з Пониззям Дону та Таманський півострів з Нижньою Кубанню. Разом з тим Мітридат VI. Великий об'єднав Боспорське царство зPontійським. Цим цей великий володар, якого сучасники звали "цар царів", почав здійснювати свої велетенські пляни — створення "Всечорноморської держави", яка об'єднала б усі надчорноморські країни та почала б об'єднання всіх народів сходу для боротьби з Римом.

Мітридат VI. Великий об'єднав під своєю владою 22 народи, але кволість його й полягала у тому, що всі ці народи не були нічим пов'язані між собою, говорили різними мовами, жили по різних краях, мали різні економічні інтереси та перебували на різному рівні культурного та соціального розвитку. У той час як Рим був єдиний і переходитив до нової, імператор-

ської форми влади, творячи найбільшу і наймогутнішу державу в усьому світі того часу. У своїй агресії Рим, завоювавши вже всі краї понад Середземним морем, всю західну, південну й північну Європу, від початку I-го ст. до н. ери розпочав наступ на Азію та Східну Європу. Мітридат виступив проти Риму і вів війни в 89-85, 83-82 та 74-65 рр. Програвши ті війни, Мітридат VI. Великий у 63-му р. перенісся до Пантикеї, який зробив столицею своєї Надчорноморської держави. Тут він почав готоватися до нової 4-ої війни з Римом. Але деякі міста й народи, його великороджави, виснажені безперервними війнами та економічним напруженням, повстали проти Мітридата, під проводом його ж власного сина Фарнака. Тоді Мітридат VI. Великий покінчив самогубством, процарювавши понад 50 років. Римський історик Пліній називає Мітридата найбільшим і найзначиміншим володарем свого часу. У Пантикеї (Керчі) за традицією й досі живе пам'ять про Мітридата: "Гора Мітридата", "Гробниця Мітридата", "Крісло Мітридата" (скеля) і т. д.

Римляни. У наслідок війни з Мітридатом, римляни захопили Понт і добре запізналися з Кримом. Уже в війську Мітридата було багато римських перебіжчиків, які залишилися в Криму. У 63-ому р. до н. ери римляни сунули свій флот з Равени до Чорного моря і настановили свою залогу в Херсонесі, розбивши сарматів, що у той час облягали місто. Римляни поставили свої залоги також у Пантикеї та по всіх більших містах Криму. Була така залога й на горі Ай-Тодор, а під горою в затоці зупинилася римська фльота на 70 кораблів (Харакс). Від того часу Крим був окупований Римом і став його провінцією. Увесь Крим було об'єднано в одне Боспорське царство

(Далі буде)

Україна. Крим. Шумить наше море.

На фронтах „холодної війни“

У статті “На вирішальному етапі світової революції” (“Нові Дні”, листопад 1954, ч. 58), обговорюючи ідейне підґрунтя світового конфлікту, ми вказували на можливість “мирного співіснування” західного та радянського блоуків. До такого висновку ми дійшли, аналізуючи діючі у світі соціальні процеси, які проходять не тільки по лінії існуючих політичних блоуків, а рівночасно у їхньому нутрі. Приймаючи до уваги факт, що через свій розмір та натуру той конфлікт між блоуками має значення стимулюючого фактора, що приспішує процес формування нового політичного та соціального ладу у світі, нам бажано трохи ближче приглянутися до фронтів т. зв. холодної війни. Це дасть нам змогу вірніше оцінити шляхи, якими буде отий конфлікт розгорнатися, як і побачити, у якій мірі можливо (якщо взагалі можливо!) в'язати наші сподівання на політичне визволення з актуальним укладом сил і тими тенденціями в міжнародній політиці, які набирають щораз більшої сили.

Перед патом на шахівниці світової політики

Аналізуючи сьогоднішню міжнародну ситуацію, один вчений порівняв її до ситуації, у якій перебувають два скорпіони, що їх вкинуто до однієї пляшки. Один скорпіон може відносно легко завдати смертельного удара другому, але в нікому випадку не може охоронитися перед тим, щоб не бути смертельно зраненим самому. При тому всьому для обох скорпіонів немає ніякої можливості вирватися з пляшки і зберегти життя можуть вони тільки при передумові “мирного співіснування”. Повну свободу рухів один з примусових співмешканців зможе здобути щойно з хвилиною природної смерті партнера. Іншого виходу немає.

Це порівняння незвичайно яскраво і пластиично ілюструє стан у політичному житті нинішнього світу, розділеного на дві себе виключаючі системи. Ще до часу, коли західний блоук мав абсолютну перевагу в світі, можна було знайти вихід та вилучити з міжнародного життя політичного гангстера — Москву. Коли ж радянським вченим пощастило врешті розкрити таємницю атому і коли десь на безмежних просторах північної Азії було зірвано першу радянську атомову бомбу, період переваги Заходу закінчився. Проти себе стали два противники з однаковими можливостями і засобами для зачіпної і відплатної дії.

Не кожний рік, а кожний день поволі невідхильно пересуває силовий покажчик для обох противників на нейтральну позицію і цілий світ сьогодні перебуває на передодні повного вирівняння сил, що, імовірно, зумовить пат на міжнародній політичній шахівниці.

Не дати випередити себе

Розвиток ситуації, що допровадив до відносного зірвноваження сил, дав рівночасно поштовх для оформлення на Заході концепції, за якою, ніби, можна втримати у світі мир, за передумови збереження рівноваги сил обох блоуків. За останні роки закріпилося передумання, що Москва не зважиться на започаткування світового конфлікту так довго, як довго не зможе перехилити рівноваги сил у свою користь. Таке передумання вплинуло на спрямування цілої політики Заходу

по лінії розбудови воєнного потенціялу (в тому її західному підґрунтям) воєнних та економічних союзів, розбудова воєнних баз і т. п.) в такій мірі, щоб завжди бути якщо вже не спереду радянського блоуку, то бодай нарівні його спроможностей. Це з одного боку. З другого ж боку, коли мова про східний блоук, то він докладає всіх зусиль, щоб зементувати себе внутрі і в розбудові воєнного потенціялу перевищити Захід — єдиний можливий шлях до перемоги у сподіваному конфлікті, що приніс би у висліді панування Москви над цілим світом.

Збройний мир у світі — це дійсність, у якій ми змушені жити зараз і в якій, імовірно, ціле людство ще й житиме цілі десятиліття. При актуальному укладі сил інакша дійсність існувати не може. Для західного світу остается тільки одне: не дати себе випередити у збройних перегонах, бо навіть незначне перехилення сил в користь радянського блоуку може штовхнути російських лідерів на акцію, якщо тільки їхні обчислення вказуватимуть їм на можливість перемоги.

Чому Захід не рішиться на превентивну війну?

У свій час, і то відносно недавно, у США піднялися були голоси за превентивною війною проти східного блоуку. Аргументація прихильників такої концепції була дуже проста. Так чи інакше війна з СРСР неминуча. Якщо ми не хочемо дати себе випередити і не хочемо першими бути нараженими на удар, то нам треба завдати такий удар самим і то завдати його так, щоб відразу заломити воєнний потенціял противника в такій мірі, щоб цілком унеможливити відплату акцію. Чим скоріше те станеться, тим більша впевненість усіх, тим більше, що східний блоук з кожним днем по-ліпшує свою позицію.

Прихильники превентивної війни не знайшли позитивного відгуку не тільки у світі, але навіть у США. Причини того різні, але немає сумніву, що в однаковій мірі переважали моменти пасифістичної натури, як теж і моменти холодного розрахунку, мовляв, превентивна війна не охоронить США перед знищеннем, бо навіть несподіваний і найсильніший удар по СРСР не заломить відразу противника, який все зможе здобути на протидію. Остаточне підтвердження факту, що СРСР має атомову зброю, перерішило справу в користь прихильників збройного миру при відносній і постійній перевазі Заходу.

Стан сьогодні — за свідченнями військових спеціалістів — такий, що ні західний, ні радянський блоуки не спроможні завдати один одному такого удару, щоб відразу забезпечитися перед сильною відплатною акцією і то атомовими та водневими бомбами.

Б. Стеннард, співробітник Оборонного дослідного бюро в Оттаві, у статті, що з'явилася у “Файненшел Пост” від 18. 12. 1954 пише з того приводу, м. ін., таке:

“На сьогодні, її імовірно на цілий ряд років в майбутньому, загроза відплатної акції буде головною перешкодою для започаткування війни. Навіть найбезглядніший і зважений на все агресор мусить стриматися перед безпосереднім спровокуванням війни, коли він знатиме неминучий факт, що спровокування війни означатиме національне самогубство. Як довго ми маємо ситуацію у світі, коли домінують дві великі потуги, у більшій чи меншій мірі спроможні на нищівний удар, при чому в обох випадках без задовільної оборо-

рони, то дуже мало імовірності, щоб одна з потуг зважилася на війну.

Отже, на сьогодні наша безпека є у рівновазі сил. Зрозуміло, що у випадку, коли Росія зможе розвинуту у поважній мірі свої оборонні можливості, і коли вона буде, бодай на короткий час, невразлива на атомову акцію, небезпека зросте. Так само, якщо вона зможе випередити нас у розбудові своїх оfenзивних сил, загроза агресії стане акутною.. Західній світ здає собі справу з того, що як тільки рівновага сил пересунеться в користь СРСР, тоді мало надії на те, щоб ми не були наражені одного дня на несподівану і безоглядну агресію. Тому теж не є ніякою таємницею, що Захід зважився під ніякою умовою не дозволити Росії випередити себе в озброєнні і розвитку техніки масового знищення."

Зрозуміло, що для тих, які втасманичені в жахливі наслідки атомової атаки, дуже важко зважитися на крок, який би дав поштовх до негайної відплатної акції. Тому ідея превентивної війни не знайшла, і мабуть не знайде, поважнішого кола прихильників. У такій ситуації, яка виникла в світі після закінчення другої світової війни, набагато легше зважитись на збройний довголітній мир з усіма невигодами такого стану, ніж зважитись на війну.

Про це виразно сказав президент Айзенгауер, який на пресовій конференції 15. 12. 54 р. оприлюднив у загальних формах нову оборонну програму, яка передбачає втримання США і цілого західного блоку в стані бойової готовості на період не менше п'ятдесяти років. Практично це означає постійне вичікування "природної" смерті противника, щоб можна було знову дозволити собі на свободу рухів.

Консолідація блоків

Важко припускати, щоб за таких умов, а зокрема при такому наставленні, яке переважає серед політиків і військовиків обох блоків, одна зі сторін зважилася на будьяку акцію, яка б порушувала статус кво.

Вже на протязі цілого 1954 року ми бачили, як під впливом такого наставлення закріплювалася і поширювалася ідея "мирного співіснування", про яку постійно говорить Кремль, яку підносять на Заході і в ім'я якої т. зв. невтруальні держави під проводом Індії вели і продовжують вести посилену невтравізаційну акцію. Це, безперечно, цілком не перешкоджає обом сторонам скріплювати свій воєнний потенціял і переводити консолідацію своїх блоків, тимбільше, що кожна сторона докладно розуміє важливість цієї підготовчої роботи.

У рамках отієї консолідаційної блокової політики були ініційовані Москвою периферійні війни в Кореї та Індокитаї, які принесли досить поважний успіх східньому блокові, хоч рівночасно виявилися цементуючим чинником і для західних країн. Посилена політично-дипломатична акція обох сторін — це другий відтинок на шляху закріплювання своїх позицій. На тому відтинку західній блок зумів добитися поважних успіхів, зокрема таких, як підписання Паризького договору і включення Німеччини в західну оборонну систему. Не менше значення має оформлення оборонного союзу на Далекому Сході, ремілітаризація Японії, військовий союз США з урядом Чан Кай Ші, а далі завершування військових союзів на Близькому Сході та включення арабсько-мусульманського світу в західну оборонну систему. Вже це у великий мірі зроблялося почата-

кові радянські досягнення і послабило позиції радянського блоку в Європі та Азії.

Не дивно, що Москва докладала і докладає всіх зусиль, щоб якимось чином невралізувати досягнення дипломатів західного світу. В тому пляні треба розглядати і "мирні апелі" Маленкова і, нібито, ліберальнішу політику режиму і недавню конференцію в Москві та підписання східноєвропейського військового союзу, і, врешті, ноти урядам Франції та Британії з повідомленням про недійсність оборонних договорів з тими країнами, якщо вони ратифікують Паризьку умову.

Як бачимо, ціла скала заходів, від цілком непомітних і невинних до досить рішучих і твердих, на які зважилася Москва, щоб тільки запевнити собі успіх, але всі її заходи не принесли сподіваного висліду. У зв'язку з тим треба враховувати можливість деяких змін у радянській акції, бо важко припустити, щоб російські лідери погодилися з доконаними фактами і дозволили на поважніше відхилення балансу від нейтральної позиції, звідки єдино можливе для них перехилення того балансу у свою користь.

Економічний аспект проблеми

Розрахунки на довготривалий збройний мир заторкують цілий складний комплекс економічних проблем знутрі окремих країн обох блоків і в цілому світі взагалі. Зброєні перегони немислимі без економіки на твердих основах. Знову ж економічне заламання означатиме послаблення воєнного потенціялу, а разом з тим пересунення балансу сил в користь противника сильнішого економічно.

Тому не треба дивуватися, що остання конференція НАТО, яка відбулася в другій половині грудня в Парижі найбільше уваги присвятила економічним справам. Рівночасно за ініціативою Канади схвалено декларацію, у якій стверджується потребу створення координуючої агенції для справ політики, господарства, торгівлі та оборони, потребу економічної інтеграції країн НАТО, обнження митних тарифів, скасування торговельних обмежень, створення ради з представників робітництва і керівного господарського апарату окремих країн з метою вивчати вплив політики НАТО на життєвий рівень населення відносних країн, зокрема на умови, серед яких живе робітництво.

Коли ми спостерігаємо економічні труднощі на Заході, то такі ж, і ще більші, труднощі є в країнах радянського блоку. З уваги на ті труднощі Москва в останній рік досить посилено намагалася відновити торговельні взаємини з країнами Заходу, що їй у значній мірі вдалося. Треба припускати, що в черговому році, не зважаючи на політичне напруження і на постійне змагання за перевагу, між обома блоками торговельні взаємини пожавляться.

Західні країни потребують місця збути на свої вироби. Радянський блок може бути дуже поважним відборцем. Це тепер розуміють навіть США, які ще недавно пробували ізоляту СРСР і його сателітів. Як відомо, 15. 12. 54 р. міністер сільського господарства США, Бензон, повідомив, що уряд США вивчає можливості торгівлі сільсько-господарськими продуктами з СРСР і сателітами. "Як довго така торгівля нам сприяє, — говорив Бензон, — ми повинні торгувати з країнами поза залізною заслоною, байдуже про які товарі мовиться: про масло, чи про щонебудь інше."

Готовість торгувати з країнами радянського блоку виявила теж і Канада, при чому один з представників

канадійського міністерства торгівлі заявив, що така торгівля мала б позитивний вплив на економіку Канади.

Сьогодні ще важко з'ясувати, у яких розмірах розгорнеться торгівля між обома бльоками, але в міру здійснення ідеї "мирного співіснування" і в міру відсування прямого збройного конфлікту така торгівля буде конечна, а потреба скріплювати національну економіку експортом тільки посилюватиме тенденцію до щораз дальшого поширювання торговельних взаємин між країнами радянського і західного бльоків.

Ми не хочемо тут зупинятися над позитивами чи негативами такої тенденції, але ствердимо тільки, що повна ізоляція обох бльоків, що налічують майже по рівній частині населення земної кулі — немислима

на довшу мету і обидва бльоки будуть приневолені торговельні взаємини втримувати.

**
**

Підсумовуючи наші міркування на тему актуальних міжнародних стосунків і розвиткових тенденцій, ми можемо ствердити, що відносне зрівноваження сил між західним і радянським бльоками створило пригожий ґрунт для прищіплення ідеї "мирного співіснування" двох систем на довшу мету.

Сьогодні загальна тенденція у світі — створити такі умови, які б виключили можливість вибуху нової світової війни. Засобом для цього має бути постійна бойова готовість Заходу, який за ніяких передумов не

Заходи для одержання канадійського громадянства

Коли Вас легально допущено до Канади на сталій побут, та коли Вам 21 рік і маєте "Право на сталій побут у Канаді", яке зasadничо набувається по п'ятьох роках побуту в Канаді в характері легально допущеного емігранта, Ви маєте право старатися про канадійське громадянство. Проте, Ваш останній рік з п'ятирічного побуту повинен безпосередньо попереджувати дату внесення Вами прохання. Тут вичислені заходи, які Ви повинні поробити:

1. ВНЕСТИ ПРОХАННЯ ПРО ГРОМАДЯНСТВО.

Це прохання вноситься до судового писаря округи або судового дистрикту, в котрім живете.

2. ЯВИТИСЯ ОСОБИСТО В СУДІ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ.

Ви мусите бути доброго характеру, мати достатні знання французької або англійської мови та обов'язків і відповідальності канадійського громадянства.

3. ЗЛОЖИТИ ПРИСЯГУ ВІРНОСТИ І ВЕЛИЧНОСТІ, КОРОЛЕВІ.

Рівночасно зі зłożенням Присяги Вірності, Ви повинні також під присягою зректися своєго попереднього громадянства.

Про точні інформації пишіть до:

The Registrar of Canadian Citizenship або The Citizenship Branch at

**THE DEPARTMENT OF CITIZENSHIP AND IMMIGRATION
OTTAWA
CANADA**

Hon. J. W. Pickersgill, P. C., M. P.,
Minister

Laval Fortier, O.B.E., Q.C.,
Deputy Minister

повинні дозволити себе випередити у зброеювих п'єсах з СРСР.

Не зважаючи на напружені стосунки між бльоками і на посилену політично-дипломатичну кампанію, є дани припинати, що між радянським і західнім бльоками налаштуються оживлені торговельні взаємини. Це в ніякому випадку не заваджатиме російським лідерам продовжувати підготовку периферійних акцій, зокрема на терені Азії, де для того є найкращі умови.

Річ ясна, що в такій ситуації мало місця остаетсяся для т. зв. політики визволення, яку в період більшого напруження американці намагалися використати як тактичний засіб в дипломатичній розгрі з СРСР. **Політика визволення далі не вийде поза рамки вивчення та підготови.** Це, у свою чергу, зумовляє і відповідно розпрацьовану тактику тих чинників, які зацікавлені у можливо найскорішій ліквідації комуністичної диктатури. У всякому випадку актуальні розвиткові тенденції у світі і факт вирівняння сил між двома потугами та можливість довголітнього періоду збройного миру вимагають прямої акції на теренах опанованих Москвою. Т. зв. зовнішньополітична акція поза сферою впливів Москви (тобто на Заході) може мати тільки досить незначний допоміжний характер, чи буде зведена до нуля.

Визвольні протирадянські рухи в накресленій міжнародній обстановці можуть бути ефективні тільки внутрішніми рухами в імперії, де мусять бути використані всі ті (політичні, національні і соціальні) внутрішні протиріччя, які там існують, щоб, посиливши ті протиріччя, помогти розвалу цілої системи власними силами.

Для справи визволення народів поневолених у російській імперії немає і не буде сприяючої кон'юнктури в світі, який за свою найвищу мету визначив досягнення "мирного співіснування" на найближчих п'ятдесяти роках. Це треба завжди пам'ятати і не в'язати в ніякій мірі своїх плянів з укладом взаємин у тому періоді холодної війни, що перед нами. Західній світ занадто матеріалістичний — він недобачає людини, а коли й добачає, то людина враховується лише як "інвентар", як один з засобів військових дій (нарівні зі зброєю та іншими матеріальними вартостями). В цьому основна слабість західного світу. І це примушує нас творити власні концепції визволення.

П. С. Останнім часом відбулися події, які можуть привести до нового світового конфлікту. Без уваги на дальший розвиток подій, наші думки, висловлені в цій статті (написана вона ще на початку січня) є й далі актуальні. Вибух війни можливий тільки тоді, коли СРСР вирішить, що баланс сил перехилився в його бік. М. С.

МИКОЛА ФОМЕНКО
(До 60-річчя з дня народження)

Микола Олексійович Фоменко народився 25 грудня 1894 р. в Ростові над Доном. На восьмирічному віці життя померла його мати. Не дивлячись на музичні здібності, що виявлялися в ранньому дитинстві, почав студіювати музику лише 17-літнім юнаком.

У 1915 році був взятий до війська і відправлений на кавказький фронт, де був двічі поранений. Після закінчення війни вже повернувся в Харків, куди переїхав його батько. Тут здобув музичну освіту, спочатку як п'яніст у проф. Павла Луценка, а пізніше, як теоретик у проф. Семена Богатирьова. Компонувати почав ще задовго до музично-теоретичних студій, будучи ще неосвіченим в композиції. Активна композиторська діяльність почалася 1925 р. в Харкові. Працював майже

у всіх жанрах та формах композиції: як великих так і малих форм. Його творчість була декілька разів відзначена грошовими прем'ями та високими фаховими оцінками. Поруч з творчою діяльністю, Микола Олексійович віддавав час п'янізу, диригентурі та педагогічній роботі.

В 1932-35 рр. був редактором видавництва "Мистецтво". Після перенесення столиці України з Харкова до Києва разом з композитором-співаком, Константином Богуславським (пізніше засланим), займався концертовою діяльністю в Україні, поширюючи як власні твори, так і твори інших українських композиторів.

Незадовго до 2-ої світової війни протягом двох років був головою державної екзаменаційної випускної комісії Харківської консерваторії.

До США прибув восени 1951 р. На перших кроках життя в новій батьківщині зустрівся з сумним явищем серцевої недуги і протягом двох років лікувався.

Поліпшення стану здоров'я в 1953 р. дало змогу розпочати активне музичне життя. Зараз М. О. співпрацює в Українському відділі "Голосу Америки", письмами для нього монографії про українських композиторів та роблячи огляди сучасного американського музичного мистецтва. Виступав зі своєю дружиною, співачкою Ізабеллою Орловською, в її концертах, як акомпаніатор. Працює, як професор теоретичних дисциплін та фортеп'яна в Українському Музичному Інституті та одночасно керує Ньюаркським відділом цього інституту.

Головні твори М. О. складаються з 2-х симфоній, поеми та трьох сюїт для симфонічної оркестри, незакінченої опери "Ганна", опери-казки "Івасик-Телесик", опери (зінгшпіль) "Маруся-Богуславка", двох частин фортеп'янового концерту з оркестром (3-я незакінчена), струнного квартету (незакінчений), чотиричастинової сюїти для скрипки з фортеп'яном, балади для чельо, біля десяти творів для фортеп'яна (в числі їх сюїта, балада, прелюд Ас). Багато творів для голосу з фортеп'яном (в тричастинній формі), куплетних пісень, дитячих пісень, театральної музики, музики для фільмів та інше.

Створено вже в США: педагогічну збірку для фортеп'яна "Май Рейнбор" (надруковану видавництвом "Сурма" в Нью-Йорку), поема для голосу з фортеп'яном "Любіть Україну" на слова В. Сосюри (надрукована УНС), балада про Байду, терцет для жіночих голосів "Діво Марія", фортеп'янова музика до слів П. Тичини "Скорбна маті", вокальне оформлення "Мойсея" І. Франка, зроблено нову редакцію декількох давніших

творів та відредактувано декілька творів українських композиторів-піснярів.

Щодо свого місця в українській музиці М. О. зазнає: "Підкорислювалася критика, що я ніби лірик і що стихія геройки для мене чужа. Не знаю, чи це так. Зазначалося також, що я маю нахил до великих форм і що моя музична мова не новаторська, а еклектична. Щодо цього останнього твердження, то я й сам не вважаю себе новатором, якщо вважати за новаторство штучне та нелогічне нагромадження дисонансів і штучну ритмічну нісенітницю. Ale я також і проти постійного вживання одвічних мажорів та мінорів, що таки порядно набридли. Тому я всією душою прагну до гармонійно-ритмічного відсвіжування своєї музичної мови, але тільки на тлі логіки. Іноді це мені вдається. Ale в більшості випадків я, на жаль, не можу забути про ту автоторію, що важко сприймає новаторське мистецтво і яка саме складає більшість..."

12 лютого ц. р. в Торонто має відбутися авторський концерт М. О. і сподіваємося, що наша громадськість гідно поставиться до зустрічі з цим визначним, цікавим і талановитим музичним митцем молодої державної України.

В. Ревуцький

МИКОЛА ФОМЕНКО, КОМПОЗИТОР

Першим твором Фоменка, з яким довелося нам зустрінутися, була балада для баритона і фортепіанна про Байду-Вишневецького. Ця знаменита композиція визначається винахідливістю ритміки, мелодики та гармонії, а також відчуттям психологічної тонкості кожної музичної картини. Для відображення гордовитого ходу турецького султана композитор використовує порожні квінти, а ненависть Байди до "поганої дочки" султана нової та його "проклятої віри" він має терпкими дисонансами. Тугу за Україною і любов до неї він оповідає ніжною мелодією.

Далішими творами, які звернули нашу увагу, були свіжі і культурно опрацьовані народні пісні. Вони в нього щирі, безпосередні і природні, але позбавлені певної дози тієї примітивності, що її наші композитори часто поєднують з народною піснею. Після цього ми почали цікавитися нашим композитором докладніше. Його індивідуальність розвивалася поступово і самотужки, диктована вродженою мистецькою інтуїцією.

Микола Фоменко скоро засвоїв собі знання музичної форми і вже в 1926 р. з'явилися його перші романси і пісні.

Творчість Миколи Фоменка склоняється до великих форм: опери, симфонії, камерної музики. Його опери такі: "Ганна", "Маруся Богуславка" і опера-казка "Івасик-Телесик". Крім цього створив він дві симфонії, три сюїти на симфонічну оркестру, струнний квартет, фортепіановий концерт, марш для симфонічної оркестри, багато камерних творів для фортепіано, скрипки і віолончелі. Одночасно Фоменко працював над піснями; тут маємо понад 20 пісень для різних голосів до слів Шевченка, Франка, Тичини, Сосюри, Крижанівського, Яра Славутича, Драй-Хмари й інших. Далі слід згадати понад 50 дитячих пісень, з яких деякі були премійовані. Композитор створив також багато музики до театральних вистав та фільмів.

Ми мали нагоду близьче познайомитися з фортепіановими творами Фоменка, таких, як, наприклад, Балада, Варіації, Кобзар і інші.

Фоменко належить до того типу сучасних музик, що її межі визнали такі композитори, як Чайковський, Скрабін і Рахманінов. Їх творчість характеризує певна слов'янська романтика і замилування до соковитості і, так сказати, багатства колориту. Ale Фоменкове відчуття і його цілий музичний світ наскрізь українські. Микола Фоменко залишається романтиком на віт тоді, коли він користується мажорними засобами, щоби зблизити слухача до сприйняття виявів його поетичної, мрійливої душі.

Українська музика у вільному світі може радіти з того, що композитор такої міри, як Микола Фоменко

перебуває з нами в Америці і далі збагачує нашу музичну літературу вартісними творами, кожний з яких виявляє нові ідеї.

Нашому поколінню передає він усе своє велике музичне знання й досвід та заполонює його любов'ю до українського музично-мистецтва, що є змістом його життя.

Дарія Гординська-Каранович

ПІДПРИЄМСТВО, ВАРТЕ УВАГИ Й ПРИКЛАДУ

Недавно ми мали змогу познайомитись з членами пайовиками та дирекцією української будівельної спілки **SAFE-WAY CONSTRUCTION CO., LTD.**

Перший раз це було на новорічному вечорі, а вдруге — вже на зборах пайовиків — 21 січня ц. р.

Це зовсім молоде підприємство, яке існує лише рік часу. Та за цей короткий час, завдяки підприємливості його керівників, Спілка осягла поважних успіхів і замкнула рік праці з балансом майже 600.000 доларів. Прибутки спілки, що їх одержали пайовики, досягли 33 відсотків, отже, на кожну вкладену тисячу доларів — 330 доларів! Все це осягнуто без зайвого шуму, без галасу, а впертою й спокійною практикою.

На цей — 1955-56 — рік керівництво спілки заплянувало будови, ринкова вартість яких досягне мільйона доларів. За пляном праці закладовий капітал спілки підвищується з 100.000 до 300.000 доларів. У підготовці будови — 50 домів у весінньому сезоні та 50 у літньому.

Доказом віри пайовиків в успіх свого пляну є факт, що поважне число їх подвоїли й потроїли свої паї (один пай — 100 дол.). Вписалось також чимало нових пайовиків. Спілка спирається в своїй праці на дрібні паї, але кожен член має право закупити й більшу кількість їх. На паї в кінці року розподіляється зиск. При першому розподілі зиску частина його (разом кількох 1000.00 дол.) виділено на громадські потреби, в т. ч. й на допомогу УВУніверситетові та сиротам у Європі.

Справами спілки керує президія в складі: П. Микуляк — головний директор, та М. Сосновський, Б. Кальба, М. Клічук, Ф. Боднарчук, В. Твердохліб та В. Boehcko — члени дирекції.

Праця спілки — зразковий приклад, як можна використати великі канадські можливості навіть при наших невеликих коштах.

Safe-Way Construction Co. Ltd.

єдина в Канаді українська будівельна спілка, яка заличує до підприємства дрібинний капітал.

За інформаціями просимо звертатись телефоном: JU. 1644.

Або писати на адресу:

SAFE-WAY CONSTRUCTION CO. LTD.

75 Brumell Ave.

Toronto, Ont.

Нашим представником на Німеччину є:

P. Domtschenko,

(24a) Lubeck, Germany, Vorwerkerstr. 103
Baracke 10/6a.

У п. П. Домченка можна набути журнал і всі наші видання.

Редакція

Твін Сіті та його українці

Твін Сіті — це спільна назва, що нею в Міннесоті позначають Сейнт Пол і Міннеаполіс разом, як щось єдине. Ці два великих міста дійсно зрослися так, що їх адміністративна окремішність становить сьогодні анахронізм, пережиток минулого. Багато промислових фірм, господарських і культурницьких організацій та установ до своєї властивої назви додають тепер "Твін сіті", показуючи цим, що обсяг їх діяльності — обіда вище згадані міста. Навіть українська людність — хоч як ми скільки разомежовуватися і відсепаровуватися, — на ґрунті чого хочете: політичних симпатій, віровизнаневої приналежності, територіального походження "з дому", еміграційного стажу і т. д. — все таки подекуди в своїх плянах і починах додержується "принципу Твін сіті".

Ризикуючи потрапити під осуд "декларативних соборників" (категорія, між іншим, жахлива — щось на кшталт "вірного сталінця" в СРСР), ми все таки хотимо зазначити, що Твін Сіті — це єдине з більших міст США, де православні — "горюю", тобто числом значно переважають. На цій підставі читач міг би подумати, що в Твін Сіті багато підрядянських українців. Однак це не зовсім так, бо принаймні третина православних припадає на волиняків із західної, раніше підпольської, Волині і на закарпатців, до яких долучаються окремі родини галичан. Ці давніші ім'гранти "з дому" уніята, а православіє прийняли вже тут, в Америці.

Ще одну особливість хочемо зазначити: високий відсоток інтелігенції, зокрема в громаді українців новоприбулих (але і давніших ім'грантів також). Пояснююється це насамперед тим, що близько 200 ашурансів для укр. Ді Пі виставлено свого часу заходами проф. Ол. Грановського, який дбав у першу чергу про нашу інтелігенцію, особливо мистецькі кадри. Саме тому тут сьогодні живе і працює така помітна кількість образотворчих мистців, музик, артистів-співаків тощо. Проте, крім образотворчих мистців і декількох інженерів, що працюють яко креслярі й проектувальники, та пари наукових працівників установ Університету, решта нашої інтелігенції працює на фізичній роботі —

ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ В ТОРОНТО **SCARBORO FUELS**

Власник: Е. Охітва

Продаемо добре чисте вугілля, маємо на складі тверде і м'яке вугілля, а також різне вугілля до стовкера і блочера, продаемо також дрова. Гарантуюмо добру послугу.

Замовлення слати:

SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarborough Junction — Tel.: AM. 1-1371

Dundas West Motors

Купує, продає й обмінює

АВТОМОБІЛІ

нові і вживані, особові й ватажні.

Навчання їзди — безкоштовне.

За інформаціями звертайтись до Й. Ткаченка.

Адреса:

902 Dundas St. West,
Toronto, Ont.
Телефон: EM. 4-6663

переважно "клінує" в шпиталах та різних офісах.

Щодо розвитку індустрийного, то, помінаючи за клади воєнної продукції, які зараз працюють лише частково, Твін Сіті стоять позаду інших великих міст США, визначаючись лише зерномеленням і виготовленням та переробленням м'ясних, молочних продуктів. Для по надмільйонного міста, що розкинулося на величезному обширі (говоримо про Твін Сіті, тобто С. Пол і Міннеаполіс разом), це небагато. Тому основний пейзаж, поза десятком вулиць торгово-офісовых, — житлові садиби, багато зелені (особливо в С. Полі), простору і повітря, не затруєного майже фабричною кіптявою. Мабуть тому мешканці Твін Сіті, в тому числі й українці, нерадо виїжджають дійnde (в пошуках кращих заробітків тощо), хоч ринок праці тут не дуже місткий добреплатну працю знайти дуже трудно.

Щодо громадсько-політичного життя української колонії, то насамперед впадає ввічі активність ОДВУ. Автор цих рядків мав нагоду перед Твін Сіті пізнати українські громади двох американських центрів і привик зустрічати "різnobій і саламаху". Тут же понад цю саламаху підноситься діяльність ОДВУ, як свого роду міннесотського гегемона. Отже, голова Централі ОДВУ — проф. Ол. Грановський — може бути задоволений: він же тут постійно живе і працює (яко професор університету Міннесоти). Щоб не подумав хто злого: ця гегемонія не має рис і посмаку таборової гегемонії "бліскучих" у Німеччині. Трапляються, щоправда, і тут люди, які на інакомислящого дивляться якщо не просто з підозрою, то з якоюсь сумішшю підозри, власновицтви і вболівання (пропала, мовляв, людина!). Але в якуму українському середовищі ви не стрінете таких екземпляторів?! Чільну роль в ОДВУ і МУНІ (молоді українські націоналісти) грають волиняки.

Про інші гром.-політичні організації не говоримо, бо їх активність мало помітна. Крім того, мусимо призначатися широ, що це ми досі маневрували, щоб зручніше під'їхати до головного (для нас), а саме — поглянути на культурно-мистецьке життя в Твін Сіті.

Почнемо з образотворців, бо їх тут чи не найбільше після Нью-Йорку наше гроно, і значна частина працює за своїм фахом. Образотворці мають свою організацію, але контакт їх більший з відповідними американськими організаціями і колами, ніж з українською громадою взагалі. Річ бо в тім, що мова образів мальства, скульптури, графіки тощо — не легка для сприймання — усвідомлення індивідуального і вже цілком неможлива технічно для одночасно-масового сприймання. Тому на ритмі й пульсі духового життя даного суспільства образотворчі мистецтва позначаються на багато слабше, ніж спів, музика та акторська гра, — словом, усе те, що з екрану чи сцени дается сприймати одночасно великі маси людей. До речі буде тут згадати, що твінські родина образотворців зазнала недавно великої втрати: у вересні минулого року помер видатний скульптор Антін Павлось; помер передчасно, бо мав лише 49 років і багато мистецьких задумів, що їх реалізацію й довершення перервала смерть, не здійснено.

Діячів мистецтва літератури в Твін Сіті небагато, і ще менше відомо, що вони роблять (на полі мистецтва) і які плекають задуми. Загально підозрюють, що вони, поза "джабом", "строчать пером". Але — що саме і коли воно явиться на людські очі — справа темна. Товарицької організації і видимого контакту (у формі хоча б авторських вечорів) з громадою — ніяких. Ходять, щоправда, чутки, що після нового року почнеться "движені води"... Що ж? Поживемо — побачимо. Великим мінусом для літераторів і взагалі для громади є відсутність у Твін Сіті української друкарні.

Переходимо до нашої кульмінаційної точки: про мистців співу і музики, про діячів сцени. Якщо око і вухо нас не зраджує, діячі цих мистецьких ділянок сьогодні в Твін Сіті мають найбільший контакт з громадою, виявляючи високий ступінь жертвенности на користь громади і велику енергію. Ми не будемо перелічувати і називати осіб: поперше, їх досить багато і в редактора "Нових Днів" може на перелік забракнути місця; подруге, є небезпека, що всеодно когось пропустиши. І тоді матимеш халепи повен міх, бо пропущений обов'язково виявиться найголовнішим!

Отже я називу лише одного — співака-артиста опери

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

Олександра Мартиненка. Треба сказати, що автор цих рядків на своїм віку чував непоганих оперових співаків, і до них тепер — у перший ряд — зараховує О. Мартиненка, що з доброю голосовою формою сполучає й майстерну сценічну гру.

І ось саме цей видатний артист-співак започаткував у Твін Сіті важливу національно-культурну кампанію — відзначити концертами і великом ювілейним святом 35-річчя Зимового походу (6. XII. 1919 р. — 6. V. 1920 р.), його учасників, а також взагалі 35-річний ювілей вояцтва Армії Української Народної Республіки. Бо 1919 рік — це справді вершина наших збройних зусиль у боротьбі за власну державу періоду 1917-1921 рр.

Два концерти з великою різноманітною програмою (арпії з українських та світових опер, романси і на-

родні пісні — сольо, дуэти, хор; мистецьке читання і декламація, інструментально-музичні точки) вже відбулися в грудні минулого року. На черзі — підготовка до великого ювілейного свята-академії. З ініціативи Ол. Мартиненка і ген. К. Смовського вжито заходів до відзначення 35-річчя Армії УНР у всіх більших скупченнях нашої людності на американському континенті. Не доводиться багато говорити про те, що цю акцію всій українській людності слід беззастережно підтримати — вона наскрізь конструктивна і має велике виховне значення для нашого юнацтва і молоді, яка часто-густо не розуміє, бо й не знає, усіх перипетій і геройческих зусиль нашої боротьби періоду 1917-1921 рр. Покажімо і докажімо, що ми вміємо шанувати організований, в державницьких формах ведену боротьбу і її ще досі живих учасників!

Ю. Богданович

Чи можна вживти негарного слова?

„Наклепник тричі шкідливий: тому, кого знеславлює тому, хто його слухає, і собі самому”.

Св. Василій Великий.

„Засліплени пафіяльним провінціалізмом, — вони не відають, що творять”.

Симон Петлюра.

Якщо дозволено, то я його з повною відповіальністю вживаю. А думаю, що дозволено, бо коли ні, то значить, що ми потуратимемо злочинству. Справді бо, вийде так, що вбити людину можна, а назвати вбивця — ні, брехати можна, а назвати того, хто говорить неправду, брехуном — ні.

Але це вступ. Тепер про саму справу. Передо мною два часописи: український католицький щоденник “Америка”, орган “Провидіння”, від 31 грудня 1954 р. та український щоденник “Свобода”, трибуна вільного українського слова на вільній американській землі (шкода, що не написали ще й “чесного” українського слова!). Підзаголовки цих часописів мусили б зобов’язувати їх редакції. Тим більше, що “Америка” недавно гостро, і цілком правильно, обурювалась проти повені криптонімів, що заповнюють сторінки нашої преси, зводячи наклепи на українців же...

Не зважаючи на це, у згаданому числі “Америки” вміщено статтю “За відрядкування видавничого діла”, яка зводить на мене цілий ряд наклепів і підписано ту статтю... “некріптонімом” — “Педагог”. Мені пригадалися радянські стінні газети з підписами — “Підслухав”, “Підгледів” та інші...

Пише той таємничий “Педагог” те, що тільки йому в голову приде. Боючись відповідати за свої слова, він перекладає відповіальність на редакцію католицького часопису. З яких причин редакція так охоче бере на себе цю відповіальність, я не розумію.

“Розправляється” той автор з моїми підручниками. Не буду з ним сперечатись, бо я вважаю, що вільно чоловікові говорити все — навіть і дурниці. За це я ніколи не гніваюсь і не полемізує. Я тільки просив і прошу одного: не брешіть! Та ще так безбожно!

Автор пише, що букваря Л. Деполовича могло видання він бачив за вітрину “одної з крамниць, де дістаєте неодні теперішні більшевицькі видання...” І ось цей же “Буквар” з цією ж обгортою бачу під фірмою “Нових Днів”. Людина, яка колись справді бачила хоч один радянський український підручник, ніколи не зможе сказати, що це обкладинка з радянського букваря. Ті обкладинки — пісні, стандартні і ніколи не покривають всього поля. Врешті, він у мене є і я можу видрукувати фото тієї обкладинки. Ту мою обкладинку малював відомий мальяр, Мирон Левицький, який ілюструє багато видань, в т. ч. й католицьких. Отож, коли його робота друкується у виданні “Америки”, то вона українська та ще й християнська, а коли у виданні “Нових Днів”, то вона... більшовицька. На всі інші “критики” цього “педагога” я не відповідаю, бо мені ся не хоче...

Я тільки маю жаль до редакції “Америки”: чого ви

так вперто провокуєте мене на полеміку з вами, знаючи, що я її не хочу і сьогодні — з цілого ряду причин — і не можу її вести? Чи ви пригадуєте собі, які хвалебні рецензії друкувались на мої твори у вашому часописі, коли я був одним з редакторів “Гомону України” і його управителем? Тоді я виступав з сторінок “Америки”, як зразок патріотизму, християнства, розуму й таланту, а тепер стрілка повернулась рівно на 180 ступнів...

Другу “об’єктивну” і “правдиву” критику я одержав у згаданому вище числі “Свободи”. В. Барагура у статті “Дитина і її література” для більшої імовірності пише, що “я ця його (себто моя. П. В.) видавниця має певні позитивні, але й негативні сторони.” Здається, все гаразд — кожна людина своєю працею може дати щось добре, а в частині, може, небуде. Але слухай, читачу, далі: “Те саме їз його “Букварем”. Це — фотокопія советського видання з тим, що на кінці (ніби на останній сторінці тільки! П. В.), замість вірша про Леніна і Сталіна вставлений вірш про Петлюру.” Оце і вся “критика” — хоч вір, хоч не вір!

Дорогий пане Барагуру! Ну, і як же мені Вас назвати тепер? Адже в моєму “Букварі” нема ніякого й ніде вірша про Петлюру! Ну, чи у Вас є хоч на копійку совісти й чести?. То ж “на кінці” “Букваря” в мене стоїть не вір про Петлюру, а закінчення моого оповідання “Київ — столиця України”, перша строфа молитви за Україну — “Молимось, Боже Єдиний...” і перша строфа вірша С. Воробкевича “Рідна мова” (“Мово рідна, слово рідне!”).

Про Петлюру на стор. 70-й (а не на сотій!) вміщено мое оповідання і портрет світлої пам’яті провідника нашої визвольної революції і творця української держави 20-го століття, Симона Петлюри. І я за те не червонію, а гордій з того. Можете за це мене не тільки “критикувати”, а навіть і розстріляти: мій батько був петлюрівець і я теж... І запитаю Вас, пане Барагуру: чого Ви так ненавидите того Петлюру? І до кого Ви свою ненавистю в данім випадкові подібні?

Далі В. Барагура вболіває, що я, роблячи “фотокопійний передрук”, не даю заробити ні письменникам, ні ілюстраторам. Справа з “фотодруком” “Букваря” Л. П. Деполовича така: обкладинку малював еміграційний мальяр (галічинян і католик) Мирон Левицький, частину ілюстрацій зробив антибільшовицький емігрант з Торонто В. Корженівський, більшу частину ж ілюстралій “Букваря” зробив борець проти комунізму, майор армії УНР, М. Битинський. Невеличка частина ілюстрацій справді взята з різних видань, як це робиться в цілому ряді видань, в т. ч. у “Веселці”, яку редактує В. Барагура.

Тепер про сам “Буквар”. Авторка його, Л. П. Деполович, — якщо вона ще живе, то дай їй, Боже, здоров’я й довгого віку, а якщо вже померла, то пошиї її царство небесне! — один з найкращих українських методистів. З неї такий більшовик, як з В. Барагури правдомовець. Між іншим, її “Буквар” тепер в Україні не вживається і ні за якою вітрину його не побачиш. Я з нього взяв лише азбучну частину, значно поміншши тексти, скоротивши їх, а разом і додавши до цієї частини окремі вирази й навіть цілі сторінки, увів до неї літеру Г, якої тепер в Україні не вжива-

ють, і зробив майже всі нові ілюстрації. Оце такий "фотокопійний передрук"! Читанку (після абетки) я зробив зовсім нову, а яких 70% матеріалу до неї я сам і написав. Отже, було б законно і нормально на обкладинці написати не Л. П. Деполович, а в крашому випадкові — П. К. Волиня та Л. П. Деполович. Зі скромності я цього не зробив.. I мабуть мав рацію ред. Ол. Мох, який раз жартома сказав мені: "Треба бути справжнім вар'ятом, щоб не написати свого імені на своїй праці." I ще й додав, що ця скромність може мені ж пошкодити. Чи не пророк?..

Мені здається, що саме мій "Буквар" є зразком того, як можна — і треба — працю наших вчених і фахівців в Україні використати для протиросійської та протибільшовицької роботи, себто їх зброєю та їх же й бити. Я думаю, що це я зробив не дуже то й погано. I був такий найвінний, що чекав від "Свободи" й "Америки" за це не лайки, а похвали й подяки. Помилівся, як бачите.

Що ж говорить В. Барагура про мою читанку для 3-ої класи "Київ"? Прошу: "Читанка "Київ" — це комбінація матеріалів з-підсоветських письменників (циную літературно. П. В.) і передруків з видань ОПДЛ в Німеччині..." Порахуємо, як я рахував пані М. Овчаренко слово "Бог" у читанці "Лані". У читанці "Київ" з підрядянських письменників, крім оповідання О. Іваненка "Надобраніч, жучки!", передрукованого з "Веселки", яку редактує В. Барагура (йому передруковувати можна, бо він належить до вищої магістерської раси!) — є лише 10.75 сторінки текстів. У читанці 112 сторінок. Отже, це становить лише 9.60%. Якщо М. Коцюбинського, Т. Шевченка, Б. Грінченка, Б. Лелкого, народні казки й пісні та приказки і мої твори заразувають до підрядянських, то може й вийде бажана В. Барагурі справді більшовицька, за характером і чесністю, "комбінація..."

Тепер порахуємо матеріали з видань ОПДЛ, з яких, я думаю, кожен автор дитячого підручника може й повинен би користати: вірш Р. Завадовича про Т. Шевченка — 0.75 сторінки, А.Л-кий — оповідання "Щаслива зустріч" — 1.50 стор., О. Лотоцька — "Хто научив писати писанки?" (хоч я це оповідання взяв з циклостилевого видання, зробленого в Німеччині, а не зі збірників ОПДЛ, та хай буде вже...) — 1.40 стор. Разом — 3.65 сторінки, або 3.26% текстів читанки! Отже, 9.60% з підрядянських авторів та 3.26% з видань ОПДЛ В. Барагура зве "комбінацією матеріалів з-підсоветських письменників і передруків з видань ОПДЛ." Справді, комбінатор з Вас, Пане Барагуро, просто таки неповторний!

Шоправда, другий діяч ОПДЛ, Б. Гошовський, заразує у власність ОПДЛ і літературну спадщину Г. Хоткевича, але це вже, мабуть, занадто! Може ще й Шевченка та Коцюбинського привласните і забороните їх твори використовувати в дитячих читанках?..

I обережно, пане Барагуро, з непідписаними творами в читанці "Київ" — принаймні на 95% вони мої. Я таки скромніший, ніж ви думаете. Брак матеріалів примусив мене в читанці "Київ" написати дуже багато самому. Це великий недолік читанки (хоч би ті мої матеріали були й найліпші!), але не було виходу.

Вершка нахабства та провокації доходить В. Барагура, заявляючи, що я підписав десь твір О. Іваненка своїм іменем, не називаючи місця друку того твору і його назви. Я попрошу назвати той твір, п. Барагуро, і довести що так справді було, бо рано чи пізно, а відповіді я попрошу. I то рішучішої, ніж сподіваєтесь.

Галицькі редактори часто мені розповідають, що якийсь визначний львівський редактор повчав журналістичну молодь так: коли ти хочеш когось знищити, то напиши в газеті, що небажана тобі особа згвалтувала свою рідину матір, а потім спростуй це: твоє твердження читатимуть усі і всі віритимуть, а спростування не всі читатимуть і не всі віритимуть...

Чи треба говорити, що ця справді звіряча засада стосується до мене і до багатьох таких, як я, починаючи ще з тaborових часів і до сьогодні?..

Я не сперечуюсь з цими "критиками". Пишу це виключно своїм читачам-галичанам, в українському патріотизмі і християнській моралі яких я ніколи не сумнівався і не сумніваюсь: любі мої, хороши! Скажіть же,

врешті, вашим редакторам, вашим "Педагогам", "Педагогусам", Овчаренкам-Пшепюрськім і всім іншим Барагурам, що вони в своєму безсиллі перед новою якістю, яка їм просто загрожує, ідуть на дуже неетичні способи боротьби. I це справді загрожує громадському спокоєві і громадській моралі. Скажіть ви їм, бо вони мене сьогодні ще не послухають — вас же вони так бояться, бо без вашої підтримки вони не зможуть так робити.

Шкода буде, коли хтось подумає, що я боронюю, бо боюсь, що мої видання залежаться. Hi, напр., букваря з першого накладу я маю лише 104 примірники. Отже, весь наклад розійшовся до 4-х місяців. Ну, а за такі читанки, як "Київ" та інші я вже ніяк не боюсь — вони іспита вже склали. I маю успіх мої книжки зовсім не тому, що вони дешеві (чого так перелякався В. Барагура): батько і вчитель не порахується з півдоляром чи доляром і не візьме поганої книжки, тому що вона дешевша. I вони в мене дешеві не тому, що я маю на увазі їх збит, а тому, що я не хапун, а видавець. I, мабуть, і господар з мене не такий уже й поганий. "Нові Дні" сьогодні також найдешевше видання, намагатимусь свої видання ще здешевлювати й далі. На зло дорогім Барагурам...

П. Волиня

ВЕЛИКА ДЕСЯТИТОМОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ М. ГРУШЕВСЬКОГО

виходить накладом видавничого товариства "Книгоспілка" в Нью-Йорку. Вже вийшли з друку I, II та III томи. Нормальна ціна комплекту (10 томів — 11 великих книжок) 82 дол. 50 центів.

Передплатники той же комплект мають тільки за 60 дол. і сплачують ратами по 6 дол. перед кожним томом.

Користайте з можливості набути це високоцінне наукове видання..

Передплату зголошуйте на адресу:

KNYHO-SPILKA Publishing Co.
68 East 7th St.
New York 3, N.Y., U.S.A.

М. В. ГОГОЛЬ

Накладом "Книгоспілки" вийшли з друку і поступили в продаж твори М. В. Гоголя томи 1-й та 2-й (українська тематика) в українському перекладі за стилістичною редакцією А. Ніковського та М. Зерова. Обидва томи в одній книжці (понад 600 стор.). Видання багато ілюстроване. Добрий друк та міцна полотняна оправа. Ціна за книжку (два томи) 3 дол. 75 центів. Питайте в ближчій українській книгарні, або шліть замовлення на адресу:

KNYHO-SPILKA Publishing Co.
68 East 7th St.
New York 3, N.Y., U.S.A.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановний Пане Волиняк!

Давно вже збиралась написати Вам, але все нема часу. Не писала б і тепер, так хочу і "свого кущого до череди" поздоровлень з п'ятиліттям "Н. Днів" пригнати... Дякую за всю ту працю, яку Ви виконали за цих 5 років, та співчуваю за всі ті муки, які за цей час витерпіли. От се то ѿ є геройство, і слава Вам, що витримали ѿ перемогли.

Все хотіла подякувати і авторові, С. Риникові, і Вам за "Закордонну делегацію". На мій погляд це — шедевр! Так чудесно скоплені ті емігрантські збори, звичайні й надзвичайні, "промоції" на докторів та професорів, та балаканина, що не знаєш, чи реготати чи плакати.

Також належить Вам велика дяка за порушення справи про Чудотворний образ Миколи Мокрого. Тільки це показало насіжки "східняки" справді і "богопротивні" і не патріотичні, а може ѿ безбожні, бо якби це торкнулося так якоїсь католицької святині чи старовини, то який би галас і гвалт підняли бы усі галичани. А в "православних" ні в кого не знайшлося цікавості до збереження такої давньої святыни. Сумно і соромно!

Марія Мельник, Сан Франциско, США.

Вельмиповажаний Петре Кузьмовичу!

...Наше життя висуває чимало тем. І не лише актуальних, а просто таки до зарізу потребних. На жаль, такий цікавий, і мабуть таки найсолідніший, наш журнал, "Нові Дні", (складається враження) старано уникає "політики" наших нових днів. Я думаю, що в універсальному журналі політичної еміграції (читає ж журнал, як Ви кажете, нова еміграція) не можна обйтись без таких проблем, як напримки й тактика нашої вільної боротьби, куди пряме (і як) політика світу, наші внутрішні справи (один, два чи кілька наших політичних центрів, єдиний національний фронт під "командою" коаліції, чи однієї-єдиної партії і т.п.). Така проблема, як наш "схід", "захід" мусить бути солідно ѿ виразно поставлена в "Нових Днях", хоча б тому, що Ви маєте чимало противників і навіть ворогів, не дивлячись на правильне розуміння Вами цієї справи. Тут не вистачає з Вашого боку пари, а може й цілі серії, статей на цю тему. Я давненько маю охоту чекнути на цю тему, але боюся зібрати цілі, надзвичайної ваги та актуальності, справу. Якщо я так висловлююсь, то маю на увазі наявність багато чого негативного й позитивного у "закукурічених" галичан, як і в "східняків".

Я учасник наших славних, хоч у кінці ѿ трагічних, 20-х років. Я знаю наші недоліки. І коли задумуюсь над цим, то часом хочеться просто кричати, так ми далекі від того, щоб не повторювати в майбутньому своїх помилок. Тут я маю на увазі такі сумні факти: ми не мали людей, щоб обсадити повіті ѿ волості, не мали організаторів, пропагандистів і т.д.

Тепер визнані ѿ невизнані провідники нашої демократичної молоді літають понад хмарами, філософують, а слідом за ними намагається летіти ѿ ОДУМ з його "Молодою Україною". А тим часом, придивітесь до організації ОДУМ-у: там не привчають людей до най-елементарніших правил організованості. Запитайте одумівців, скільки з них платять регулярно членські внески до своєї організації? Не кажу вже про те, що ОДУМ мусів би бути спереду в справі матеріяльної допомоги УНРаді... А скільки з них читає українську пресу, а скільки з них знають бодай елементарну історію України?.. Гукніть же ви галицьким хлопцям про потребу допомоги УГВР-і, чи НТШ і матимете масу людей.

Ми мусимо рішуче боротися проти галицької культурної та політичної "закукуріченості", але з не меншою інтенсивністю вчитися від них організованості, відданості національній справі та жертвеності. Я собі уявляю: виникає можливість іти "туди", чи можливість формувати своє військо — галичани масово підуть, а наші хлопці в масі свої будуть "чухатись", аж поки хтось інший не займе порожнього місця. Той же "інший" буде діяти, звичайно, не в наших інтересах.

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

Отже, "дух" Вашого журналу добрий. Тепер черга наповнювати його змістом — актуальним і, властивим Вам, глибоким та "нормальним" для наших умов і потреб. (Пропускаю одне речення, що торкається священиків — не маю змоги те друкувати сьогодні. П. В.) ..бацніть по сучасних махнучючих бандерівцях, зверніться з палким закликом до СУМ-о-галицьких патріотів, щоб вони мали уявлення про потребу конструктивної організованості та національно-державницької дисципліни, не забудьте згадати ѵ наших уніадівських "східняцьких" молодих людей, щоб вони не відкидали все, що "не наше". Чую серед наших людей: УНРаду не треба підтримувати, бо її опанували галичани: з ними треба порвати все, бо душпастири їхні проповідують погром православних і православія і т.д. Отже, настає час бити на сполох, сказати правдиве ѿ рішуче слово.

Чи мусимо ідеалізувати УНРаду? Ні. Але оскільки чогось конструктивішого не можемо придумати, мусимо енергійно її підтримувати.

Чи можемо ми, політичні емігранти, ізоловатись від політичної діяльності т.зв. вільного світу, коли річ іде про нашу батьківщину? Очевидно, ні.

Оце Вам, з Вашого дозволу, проблематика, що я не всілі її подолати, а Вам дав Бог відповідне "перо". Але ж доведіт до того, щоб змушені були такі, як я, "партачити".

Боюсь, що Ви скажете: пхає чоловік журнал у політичне багно. Якщо б Ви сказали так, Ви б помилились.. У нас досить таких установ, що або кохаються в стороні, або ж літають понад хмарами. Пригадуєте творця німецької імперії, Бісмарка, що словами поета сказав:

Фюнфундзібціг професорен —
Фатерлянд, ду біст ферльорен..

Отже, не можна замикатись у рамках аполітичності чи наукової об'єктивності...

Прошу не зрозуміти мене погано. Я висловлюю ці думки для поліпшення — думаю — журналу.

З правдивою пошаною до Вас

Ів. Піллубний, Трентон, США.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Гукаю — Вам на горе! — "Коломия є файнє місто", хоч згоджуясь з Вами, що, може, не всі коломийці. А на доказ, що не так уже ѿ погано це все виглядає, не лише я стаю сталим передплатником "Нових Днів", але, як признання за Вашу працю, пересилаю передплати і від п'ятьох інших осіб — усіх коломийців.

Бачите, не всі коломийці однакові, як і не всі галичани, як і не всі, як Ви пишете, центровики. Мріємо про те, щоб у Новому Році Ви не далися спровокувати негідникам на поділи нас усіх українців, хай воно вже краще скроплюється на всяких "істах" та "івцях".

Щасті Вам, Боже, у Ваших шляхетних замірах!

Роман Завицький, Честер, Па., США.

Високошанований Пане Редакторе!

Журнал справді найкращий сьогодні. Цікавий, змістовний! А для таких, як я, то він таки і за душевний бальзам служить. Скільки то спогадів розбудили "Нові Дні" в кожного, хто вирвався на вільну волю з загратованого "раю" — з "щасливої радянської батьківщини". Кожне число журналу розкриває з тремтінням у душі — про кого, з милях моєму серцю людей, прочитаю зараз, які події викличут "Нові Дні" в пам'яті?..

...Труд, який Ви взяли на себе, напрямок, якого надали журналові — це неоцінений вклад у наше духове надбання. Ніколи, ні за яких труднощів, не давайтесь зневірі, не знеохочуйтесь! "Нові Дні" — нам розрада порада, а нашим дітям будуть підручником, з якого вчитимуться любити Україну, шанувати її громадян, які за неї життя поклали, шанувати своїх батьків..

Вам же хай зішле Господь ласки своєї та витривалості для праці.

З глибокою пошаною

Лідія Гаєвська, Седдон, Вікторія, Австралія.

Вл. п. Волиняк!

Мене чимало здивувало, коли прочитав, що в Британській Колюмбії є тільки 6 передплатників. Знаю,

що в Порт Альберні є три, ну, а де ж Вікторія та Ванкувер, коли не згадувати вже менших міст?...

В тім то й біда, пане Волиняк, що українці поділились на малі групи. Чи це що варте? Ми тут порозкидані по всій колумбійській території, а до того ще й поділені на малі частини. Чи то що варте?...

Остається з поважанням

Антоній Боднар, Порт Альберні, Бр. Кол.

Високоповажаний Пане Редакторе!

З нагоди п'ятіліття нашого журналу сердечно вітаю Вас і бажаю кріпких сил для дальшої так цінної праці, яку вкладаєте в цей чудовий журнал. Господь Милосердний огортає любов'ю свою навіть ворогів Своїх, так і Ви не звертайте уваги на них, мужньо працюйте для добра свого народу, а Всемилостивий Вам у тому допоможе. Пересилаю поштового переказа в сумі 4.00 доларя, як передплату на журнал, і вірю, що за моїм прикладом піде більшість наших шановних читачів, коли редактор сам не підносить ціни, ми самі мусимо зрозуміти, що все йде вгору і самі мусимо оцінити наш журнал.

Бажаю Вам кріпких сил, а особливо ласк та благословенства Божого!

Священик Юрій Туржанський,
Брендон, Ман., Канада.

Тим чотирьох передплатникам, які прислали мені обурливі листи й відмовились від передплат, бо "ви злякалися і вже видрукували їм мітр. Анрія Шептицького..." Я нічого й нікого не злякався. Портрет Мітр. Шептицького друкувався в "Н. Д." і раніше. У мене є тверда засада: всі люди добри, погані тільки ті, що щось погане зроблять. Я Мітр. Шептицького особисто не знав і про його якісні погані діла не знаю також. Навпаки, навіть нейтральні особи з православних свідчать про нього гарно. Чому ж я маю думати

погано про нього?... Маєте рацію, що десятки, й сотні навіть, осіб, які видають себе за вихованців і послідовників митрополитів, поводять себе так, що можна думати негарно й про Великого Митрополита (які, мовляв, учні, такий і вчитель, як ви пишете). Але я дам трошки інший приклад: всі ми знаємо, як любили українців діячи СВУ й СУМ-у, всім відомо, як говорив акад. С. Єфремов про Хвильового. Але поруч з цим, ми знаємо, що говорять і роблять оті бандерівські молодчики, які "відновили" тепер СВУ та СУМ, ми кожночасно й кожноденно бачимо, що вся їх сила йде виключно на поборювання українців, а не росіян. Чи це значить, що ми мусимо виклясти й виректися Єфремова, Павлушкова, Старицької-Черняхівської і всіх інших?...

Тим дев'ятьом-десятым (особливо вінніпежцям), які відмовились від передплат, бо "Волиняк зневажив стрілецькі пісні". Дякую, що ви чесно повідомили про відмову. Далі — мені вас трохи й шкода, бо ви мене вкарали мало: лише півтора — два центи заробітку на числі! Себе ж ви вкарали більше, бо позбавили себе журналу, до якого привикли, і в якому все таки могли прочитати час од часу добру статтю. Тому я буду вдоволений, коли ви хоч позичите десь його і таки прочитаєте.

На жаль, ви не розумієте одного виховавчого моменту в цій усій історії: ставлю за мету привчити читачів "Нових Днів" мати власну думку, а головне — осмілитися висловлювати її. Тільки цей наш дефект дає змогу існувати злочинству (політичному й побутовому) серед нашої еміграції. Ми того не бачимо, на жаль. Навіть дуже розумні й порядні люди цього не розуміють. От, напр., З. Лисько написав дуже якісну й благородну статтю з цього приводу в "Українському Самостійникові". Я просто захоплений нею і її автором, але не згоден з п. Лиськом і на копійку: я зовсім не цікавлюсь, що думав про стрілецькі пісні Леонтович чи якийсь інший великий композитор. Вірю,

що вони помилялись, або віддавали данину соборності (всі ми на це хворімо!). Я переконаний, що О. Кошиць тут мав більше рації. Для прикладу скажу, що зовсім мені байдуже, хто компонував чи обробляв "Стойть гора високая" чи "Іхав козак за Дунай", але я вважаю ці й подібні пісні неукраїнським хахлацько-лімонадним виттям, а не музикою...

Та й справа ніяк не в цім: я вимагаю права на думку й на помилку. Розумієте? І буду щасливий, коли цього дамагатимуться всі читачі "Нових Днів". Як ви це усвідомите, то тоді зрозумієте, чому "Нові Дні" саме такі, а не якісь інші. Я цього права ніколи не мав в Україні. Хочу його мати в Канаді. Якщо "Нові Дні" зроблять злам у цьому, то їх існування буде виправдано (це трохи до Вас п. Скорупський!).

Тим трьом особам, що намагаються мене схилити брати приклад з американської преси і не відповідати читачам, скажу: американська преса — заробіткова, а "Нові Дні" — виховний часопис; американські видавці не дбають про тисячу-дві передплатників, а я мушу дбати й дорожити навіть одним. Крім того, я українець, а не малорос, себто людина, яка переконана, що спасіння чи вірніш, оновлення світу прийде не з Америки, а таки з України. Отже, їм треба брати приклад з мене, а не мені з них.. Ска-

Страхування від безробіття

є

сусільний засіб

Воно має два завдання:

Вишукує працю безробітним.

Помагає грішми в часі безробіття.

Протягом останніх тринадцяти років **Unemployment Insurance Commission** виплатила безробітним 754 мільйонів доларів.

Ця обслуга робиться Вам безоплатно.

UNEMPLOYMENT INSURANCE COMMISSION

C. A. L. Murchison   J. G. Bisson   R. J. Tallon
Commissioner   Chief Commissioner   Commissioner

можете сміливо і безпідставно? Може, але дозвольте мати право на думку й на помилку!

Тим двом особам, що домагаються від мене зробити з "Нових Днів" журналу типу польської "Культури" чи російського "Нового Журналу".

Не манить мене така перспектива. То буде нова якість, ну, а що ж лишиться на місці "Нових Днів"? Дірка?.. Ми й так маємо все велике: велика преса, велика література, велика політика, а що ж простим смертним ми маємо? Нехай їм хоч поганенькі "Нові Дні" лишаться...

Але такий журнал нам бажано мати. Що ж, фінансуйте мене хоч третиною суми, яку має "Новий Журнал", я негайно запрошу яких тричотири особи на редакторів-консультантів і до двох місяців такий журнал вийде з друку. Такий журнал редактувати й видавати багато легше, ніж "Нові Дні". Але грошей на нього треба багато більше.

П. Волиняк

ГОЛЯНДСЬКА ВИСТАВКА В ТОРОНТО АРТ ГЕЛЕРІ

Найдініша виставка голляндських мистецьких картин, що її будь-коли досі перевезено з Європи на американський континент, буде доступна для любителів мальства тільки в трьох центрах Півн. Америки: в Нью-Йорку — Метрополітен Музей; в Толідо — Музей оф Арт; та в Торонті — Арт Гелері.

У Торонті можна буде її оглядати продовж лютого й березня 1955. Після цього всі експонати мусуть бути своєчасно перевезені до Голляндії, щоб устигнути на тамтешню виставку з нагоди чергового голляндського річного фестивалю — "Туліп Фестиваль 1955".

Виставка складатиметься з 85 картин голляндських мистців, при чому туди буде включено теж картини мальрів голляндського походження, які є власністю музеїв чи приватних збірок на цьому континенті.

Радимо нашим читачам не минути доброї нагоди. Картина галерія міститься на розі вулиць Дундес і Беверлей. У неділю — вхід безплатний.

(“Кан. Сцена”)

Коректорський недогляд:

У статті проф. Х. Рябокона, "Нові Дні" ч. 60, на стор. 18, 2-га шпалта, 10-й рядок знизу замість "полюбить точку", треба читати "полюбить тоску".

У тій же статті, стор. 22, 2-га шпалта, 12-й рядок знизу надруковано "25 років", а треба читати "35 років".

Редакція

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1955

Що ви повинні знати про канадійську поштову службу

Пишіть повне ім'я та адресу, включаючи країну, виразно ставте своє ім'я та адресу вгорі зліва листа чи пакунка.

Добре обгортати пакунок міцним папером і обв'язувати міцним шнуром.

Оплатити повну вартість пересилки. Якщо сумніваєтесь у вазі листа чи пакунка, то зважте на пошті. Пам'ятайте, що як не повністю оплатите, то ваш родич чи приятель мусить заплатити подвійно, щоб отримати вашу посилку.

ЗАОКЕАНСЬКІ ПОШТОВІ РАТИ:

Повітряна пошта:

Європа, Англія	15 центів кожної $\frac{1}{2}$ унції
Азія та Африка	25 кожної $\frac{1}{2}$ унції
США	7 центів перша унція
	5 центів кожна додаткова унція.

Звичайна пошта:

До Франції та Еспанії, Великої Британії та Британського Комонвелту, США	5 цен. за 1-шу унцію
	3 центи за кожну до- даткову унцію.

До інших країн Європи, Азії та Африки	6 центів за 1-шу унцію
	4 центи за кожну до- даткову унцію.

Питайте на Вашій пошті про цінник до інших країн, яких не перелічено в цьому спискові.

Аерограмми: 10 центів кожна, може слатись в кожну країну.

Пакунки повітряною поштою: Питайте на Вашій пошті за цінником та іншими інформаціями.

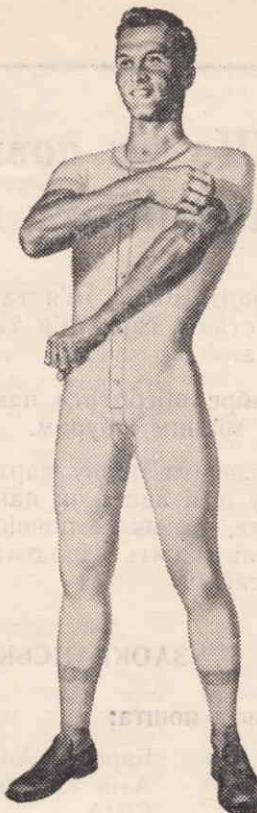
CANADA POST OFFICE

Hon. Alcide Cote, Q.C., M. P.
Postmaster General

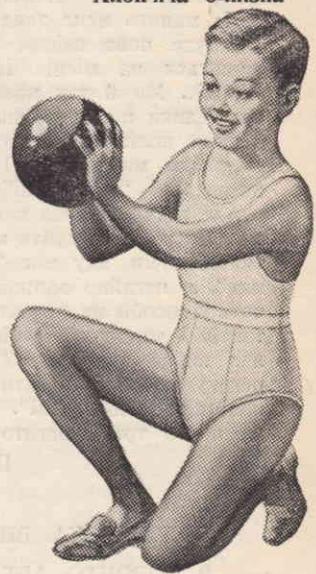
W. J. Turnbull
Deputy Postmaster General

Pennmans
Спортиві
сорочки

Pennmans
Хлоп'яча білизна

Pennmans
Спортова
білизна

Pennmans
Чоловіча
білизна

ЛІПША ВАРТІСТЬ!

Pennmans
Жіноча білизна

Pennmans
Дівоча
білизна

Ви маєте
вартість плюс
якість, коли носи-
те вироби Пенманс.
Тому що трикотажні ви-
роби фірми Пенманс виго-
товлені з лішого матеріалу
Ви носите їх довше, вигідніше
та вони Вам краще пасують.
Ось чому фірма Пенманс така улю-
бена від 1868 року.

Pennmans
Дитяча білизна

Pennmans
Шкарпетки

Pennmans

Інші *Pennmans* вироби: голфові панчохи, рукавиці, "95" та "71" спідня білизна,
одностайна тепла білизна.

КАНАДІЙСЬКА ВВІЧЛИВІСТЬ

ЛЮБІТЬ СВОГО СУСІДА... чуємо в старій пісні... а тут, у Канаді. маємо мільйони нових підстав для застосування цих слів у нашім буденнім життю... мільйони нових канадійців приїхало, щоб Канада стала їх домом.

У піонерських роках, коли родина перебралася в нове середовище, вона часто була милями віддалена від найближчої хати. Мимо цього сусіди сходилися разом уже першого дня, відвідували своїх нових знайомих, приносячи зі собою як подарунок, приладжену дома поживу.

Навіть тепер цей звичай не буде пережитком. Ви, наші нові сусіди, певно почуваетесь неначе милями віддалені... бо ж багато з Вас недостатньо володіє англійською мовою, а більшість не має знайомих. Коли, отже, якийсь „старий“ канадієць приходить з цим „подарунком“ добросусідства, він висловлює тим свою симпатію до „нового“ канадійця. Це може бути справжньою радістю для кожного та розвинутись у сердечну приязнь.

Наші нові сусіди живуть ось за першими дверима... Привітайте їх та обдаруйте їх чесністю добросусідства.

Ввічливість повинна бути підставою життя.

МІСЦЕ ДАРОВАНЕ
ФІРМОЮ

ДЖОН ЛАБЕТТ
ЛІМІТЕД

Mr. W. Winnichenko - 67
801 Simpson St.
Fort William, Ont.

G. Luke's Electrical Appliance Company

ХОЛОДИЛЬНИКИ КРОСЛЕЙ ШЕЛВАДОР, ЕЛЕКТРИЧНІ ТА ГАЗОВІ ПЕЧІ МОФЕТ, ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ, ПРАЛЬНІ МАШИНИ, ПИЛЕСМОКИ, МЕБЛІ ДЛЯ СПАЛЕНОВАНИЯ ТА МЕШКАНЕВИХ КІМНАТ ТА БАГАТО ІНШИХ МЕБЛІВ, ПІЯНІНА ТА АКОРДІОНИ ТА ІНШЕ.

797-799 DUNDAS ST. W. TORONTO, ONT.

Телефон: EM 8-9228

"ПАХНЕ МЕДОМ і ЖИТНІМ ХЛІБОМ — ДРЕВНІМИ ЗАПАХАМИ РІДНОЇ ЗЕМЛІ". Так говорить письменник Волошин

Якщо хочете пригадати свою батьківську хату і її запахи, то купуйте хліб, булки, всяке печиво тільки з української пекарні

*Dempster's Bread Ltd.
1166-1168 Dundas St. W.
Toronto*

Телефон: LO 1196

НАЙ ВІДЖИВНІШІЙ СТРАВНИШІЙ ДЕШЕВШІЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
молоко

**I МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ**

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: JU. 7193.

ГАРНІ Й ДОБРІ РЕЧІ ПО НАЙМЕНШИХ ЦІНАХ КУПІТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

Royce Radio Furniture & Co.

ВЛАСНИК: ЛЕВ ДОПТА

Маємо великий вибір меблів, радіоприймачів, електричних та газових кухонь, холодильників, пральні машин та інших господарських речей.

МИ ВАМ ПРОПОНОУЄМО: ЯКІСНІ РЕЧІ, НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ЧЕМНУ ОБСЛУГУ.

Наша адреса:

1529 Dupont St. Toronto, Ont.

Телефон: LL 0175